

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
INSENERITEADUSKOND

TTÜ Ehituse ja arhitektuuri instituut

VEE TÄHTSUS: NARVA JÕEPROMENAADI JÄTK

THE IMPORTANCE OF WATER: CONTINUATION OF THE NARVA RIVER PROMENADE

BAKALAUREUSETÖÖ

Üliõpilane: Tatjana Noorhani

Üliõpilaskood: 154016BAAB

Juhendaja: Ülle Grišakov, maastikuarhitekt

Kaasjuhendaja: Kristi Grišakov

Tallinn 2019

AUTORIDEKLARATSIOON

Olen koostanud lõputöö iseseisvalt.

Lõputöö alusel ei ole varem kutse- või teaduskraadi või inseneridiplomit taotletud. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

“.....” ..... 201.....

Autor: .....

/ allkiri /

Töö vastab bakalaureusetöö/magistritööle esitatud nõuetele

“.....” ..... 201.....

Juhendaja: .....

/ allkiri /

Kaitsmisele lubatud

“.....” .....201... .

Kaitsmiskomisjoni esimees .....

/ nimi ja allkiri /

SISUKORD

SISUKORD	3
SISSEJUHATUS	6
1 ÜLDOSA	7
1.1 Lähteülesanne	7
1.2 Metoodika	9
2 TEOREETILINE KÄSITLUS	10
2.1 Jõe ja vee tähtsusest	10
2.2 Promenaadi mõiste	11
2.3 Linna veeäärte ümberkujundamisest	12
2.4 Inimesele planeeritud kaldad	14
3 KONTAKTALA AJALUGU	17
3.1 Narva jõgi	17
3.1.1 Jõelaevandus	17
3.2 Joaorg	18
3.3 Kreenholm	20
3.4 Raudtee sillad	21
4 LOODUSMAASTIK	23
4.1 Jõe vanus	23
4.2 Kosed	23
4.3 Maastik	24
4.4 Veestik	25
4.5 Elustik	25
4.6 Muld	26
4.7 Kliima	27
5 ANALÜÜS	28
5.1 Kontaktala analüüs	28
5.1.1 Infrastruktuur	29
5.1.2 Avalik ruum ja tegevused	29
5.1.3 Väärtuslikud vaated ja rohealad	32
5.1.4 Piirkonna väärtus	33
5.1.5 Sotsiaalne analüüs	34

5.1.6	Kaldaala terviklikkus.....	35
5.2	Projektala analüüs	36
5.2.1	Ühendusteel ja parklad	36
5.2.2	Projektala kasutus praegu	36
5.2.3	Vaated.....	37
5.2.4	Projektala ruumiline olukord analüüs K. Lynchi teooria järgi	37
5.2.5	Projektalal asuvad kitsendused.....	38
5.2.6	Projektala kasutuse perspektiiv	39
6	KONTSEPTSIOON	40
7	LAHENDUSE KIRJELDUS	42
7.1	Tsoneerimine ja funktsioonid	42
7.2	Teed ja väljakud.....	43
7.3	Noorte istumisala	43
7.4	Kaljuronimisala.....	44
7.5	Skatepark	44
7.6	Välisjõusaal.....	44
7.7	Mänguväljakud ja virgestusala	44
7.8	Kogukonnaaed ja varikäik	45
7.9	Väikevormid	45
7.10	Valgustus	46
7.11	Haljastus.....	46
8	KONTSEPTSIOONI ELLUVIIMISE VÕIMALUSED JA ARENDUSETAPID... 48	
9	KOKKUVÕTE	49
10	KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU	51
	LISAD	54
10.1	Lisa 1. Ajaloolised kaardid ja fotod.....	54
10.2	Lisa 2. Narva jõe valgala.	56
10.3	Lisa 3. Fotod olemasolevast olukorrast	57
10.4	Lisa 4. Noorte istumisala ja kaljuronimisala.....	62
10.5	Lisa 5. Skatepark ja välisjõusaal	63
10.6	Lisa 6. Mänguväljaku vahendid.....	64
10.7	Lisa 7. Väikevormid	67
11	GRAAFILINE OSA	74
11.1	Joonis 1: Analüüsiplaanid	74
11.2	Joonis 2: Asendiplaaniline lahendus M 1:1000	74

11.3	Joonis 3: Detailjoonis D – 1 Läbilõiked.....	74
11.4	Joonis 4: Detailjoonis D – 2 Purskkaevude elemendid.....	74
11.5	Joonis 5: Detailjoonis D – 3 Mänguelementide visualiseering.....	74
11.6	Joonis 6: Detailjoonis D – 4 Roosaariumi istutusplaan ja paviljon	74
11.7	Joonis 7: Valgustuse lahenduse visualiseering SUMMARY	74

SISSEJUHATUS

Narva, suuruselt kolmas Eesti linn ning üks vanemaid Eesti linnu, on olnud alates oma asustamishetkest väga tähtis kogu tema ajaloo jooksul. Viimaseks paariks kümnendiks unarusse jäänud linn hakkab jälle tõmbama tähelepanu nii Eesti siseselt kui ka väljastpoolt Eesti piire.

Narva ajaloos on tähtsal kohal olnud jõgi, mis nii ühendab kui ka lahutab katoliiklikku läänt slaavlaslikust idast. Narva jõgi on nii tee kui ka piir ning seda nii füüsilises, poliitilises kui ka majanduslikus tähenduses.

Narva linna tähtsamad objektid, mis on ühtlasi ka Narva visiitkaardiks, asuvad jõe kaldal või selle lähedal: Narva sadam, bastionid, kindlus, promenaad, puhkeala Pärnaorg, Kreenholmi Manufaktuuri tööstus- ja eluhoonete arhitektuurne ansambel.

Narva on jõudnud järg, mis on viimased kolmekümmend aastat maailmas väga populaarne. Nimelt jõeäärsete ja tööstusest mahajäetud piirkondade heakorrastamine.

Käesolevas töös uuritakse vee mõju ja tähtsust tsivilisatsiooni tekkimisel ning läbi aegade inimese elus ja heaolus. Samuti püütakse vastata küsimusele miks valitud projekteeritav ala on tähtsaks kohaks Narva linna terviklikkus heakorrastamises.

Antud töö eesmärk luua kinnisele tööstus- ja garaažide alale atraktiivne puhkepaik, sidudes seda üheks Narva promenaadi ning Kreenholmi Manufaktuuriga ning tuues nii kohalikku elanikku kui ka turisti hääbuvasse linnaossa. Läbi selle tekitada kahe silla vahele korrastatud haljastatud ala, mis on ühtlasi nii Euroopa kui ka Eesti visiitkaardiks.

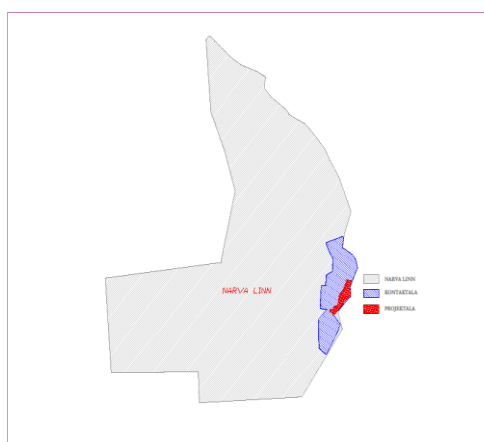
1 ÜLDOSA

1.1 Lähteülesanne

Projektala asub Ida-Virumaal, Narva linnas (Joonis 1.1.1), põhjast Kreenholmi linnaosas raudtee silla, läänest Kalda tee ja lõunast Narva2 piiripunkti (jalakäijate silla) vahele jääval alal (Joonis 1.1.1). Tegemist on väärtusliku jõeäärse alaga, Narva jõe kaldaga, mis asub kahe kaitsva loodusobjekti vahel: lõunal Narva jõe kanjoni maastikukaitseala ja põhjal Narva jõe alamjooksu hoiuala vahel.

Joonis 1.1.1 Narva linna asukoht Eesti kaardil
Allikas: Narva üldplaneeringu seletuskiri, 2012

Joonis 1.1.2 Projektala asukoht Narva linnas
Allikas: autori joonis

Projekteeritav ala koosneb 17 katastriüksusest, mille pindala on kokku 16,2 ha. Maakasutuse järgi on see 60% äri- ja tootmismaa ning 40% on elamumaa.

Ajalooliselt antud ala on olnud looduslik kõrge kaldaga ranna ala. Enne Kreenholmi manufaktuuri rajamise algust 1857. aastal kuulus ala Narva linna ja koskede vahel Joala mõisale, kus oli umbes kakskümmend talu. Ülejäänud ala oli jäätmaa ja karjamaa.¹ Peale seda kui Kreenholmi saar oli ostetud A. Knopp'i poolt, osteti ka maad, mis asusid linna viiva tee ja jõe vahel.

Narva planeerimise üldplaani järgi, mille autor oli 1945. aastal A. Soans on näha ajalooliselt säilitatud teed mööda vasakut jõe kallast Kreenholmi saarest Joaorgu linnaossa.

---

¹ Коченовский, О. (1991). Нарва. Градостроительное развитие и архитектура, lk. 172

Peale Teist Maailma sõja elamute paiknemise plaanil ei olnud hooneid jõe äärde üldse projekteeritud.

Hetkel on Kalda tänava ja jõe ala garaažide ja suurte lao äriruumide all. Jalakäijate silla suunas on säilinud ajaloolised hooned nii 19. kui ka 20. sajandilt. Osa hooneid, näiteks, kellatorn ja selle juures olev hoone on rekonstrueeritud.

2012. a. koostatud Narva üldplaneeringu seletuskirjast on märgitud, et garaažiühistud paiknevad ka linnaruumiliselt väga väärtuslikes kohtades – Narva jõe kaldal ja Kalda tänava vahelisel alal.

Garaažikomplekside paiknemist peetakse sobivaks raudtee ääres ja linnaruumis väheolulistest kohtades (nt arhitektuurimälestistest vms eemal). Asukohana ebasobivaks ja pikemaks perspektiivis likvideeritavaks ette nähtud garaažikompleksidele on Narva linna üldplaneeringu kaardilt reserveeritud uued juhtotstarbed:

Kreenholmi linnaosas Kalda tn 18 ja 22 ning Kose tn 20 ja 22, kus suured garaažikompleksid asuvad looduskaunis kohas jõe kaldal, kalda piiranguvööndis ja vahetult arhitektuurväärtuslike Kreenholmi manufaktuuri arhitektuuriansambliisse kuuluvate hoonete kõrval. Maa sobivaim sihtotstarve on sotsiaal- või haljasmaa.¹

Käesoleva töö eesmärgiks on analüüsida projektala ja selle kontaktala kultuurilis-ajaloolist, maastikulist ja linnaehituslikku kujunemist ning koostada olemasolevate garaažide asemele maastikuarhitektuurne visioonprojekt vajadusest avaliku haljastatud ala rajamiseks. Lahendus peab siduma omavahel rohekoridorina projekteeritud ala ja olemasolevat uut Narva promenaadi, puhkealana aktiivselt kasutava ja tulevikus planeeritud korda teha Pärnaoru ja juba praegu populaarse turismiobjektina endise Kreenholmi manufaktuuri ning avama linna elanikele ja küllastajatele Narva jõe kanjoni maastikukaitseala.

Töö uurimiseesmärk on tuua välja vee tähtsust inimese elus läbi aegade, veeäärsete alade kasutamist ja taastamist ning korrastatud veeäärsete piirkondade positiivne mõju linnaruumile ja linnakasutajale.

---

¹ <http://www.narvaplan.ee/?menu=2&page=0>

1.2 Metoodika

Töö Narva Kalda tänava ja jõe kalda vahelise ala visiooniprojektiga algas kirjanduse põhjal erinevate analüüside ja uuringute koostamisega. Esialgne tööala oli määratletud teistsugusena: alates uuest promenaadist kuni Kreenholmi manufaktuuri peasissepääsu väravani. Uurimiste käigus selgus, et Joaorgu jäävale alale on korraldatud 2009.a. ideekonkurss, mille võitis AB JVR OÜ (Kalle Vellevoog, Tiiu Truus, Martin Prommik) tööga nimega „Suur jalutuskäik“ ning 2011. a. Hendrikson&Ko OÜ tehtud detailplaneering. Selle tulemusena ma otsustasin Joaoru osa kõrvale jätta ning käsitleda seda ainult kontaktalana.

Peamiseks töös kasutatavateks meetoditeks on dokumendianalüüs ja vaatlus.

Oma töös keskendusin Narva jõe olulise ajaloo- ja väärtusnäansside uurimisele. Selleks uurisin kõigepealt ajaloolisi kaarte, et selgitada välja kuidas aja jooksul jõesäng ja kaldaala koos hoonestusega muutus (Lisa 1).

Kontaktala uurimisel pidasin tähtsaks analüüsida, kui palju on kontaktalal kaitse all olevaid hooneid. Väga tähtis oli graafiliselt näidata teede võrgustikku, eriti jalakäijate teede võrgustiku (kergliiklusest on raske siin kohas rääkida, kuna mõni koht on läbitav ainult jalgsi ning jalgrattaga mitte). Järgmine etapp oli koguda materjale kohapeal, kaardistades vaateid, sõlmpunkte, meeolelu. Lisaks kaardistasin Narva linna üldplaneeringu ja kontaktalas kehtestatud detailplaneeringud.

Töö visiooni lahenduse koostamiseks kasutasin eelneva uurimise tulemusi ja dokumendianalüüsi, mis on vajalik projekteerimistingimuste mõistmiseks.

2 TEOREETILINE KÄSITLUS

2.1 Jõe ja vee tähtsusest

Vesi on tsivilisatsiooni võti. Enamik iidsetest tsivilisatsioonidest on tekkinud veekogude, eriti suurte jõgede ääres. Enamik maailma suurimaid asulaid on ka suurte jõgede kallastel. Iidsel ajal oli inimestel otsene seos veega ja veekogudest sõltuvus veekasutust silmas pidades suurem.

Üks maailma esimesi ja tuntuim tsivilisatsioon on nn "jõe tsivilisatsioon" – Mesopotaamia, tekkis umbes 4000 eKr kahe suure jõe, Tigrise ja Eufrati vahelisel alal. Näitena toon veel ka teise tuntud tsivilisatsiooni – Egiptuse, mis on tekkinud aastal 3100 eKr Niiluse delta kallastel. Niiluse viljakas muld, mis tekkis mudast üleujutuste ajal, oli hea asustuse ja põllumajanduse tekkeks.

Eesti ajaloos on hästi teada, et mesoliitikumi ajal, ehk umbes 8700-4000 eKr, arvukamalt esineb asulakohti Võrtsjärve vesikonnas ning Pärnu, Narva, Emajõe ja Jägala jõgikonnas.¹

Vesi loob ainulaadse keskkonna, mis kujutab endast eripära inimese heaolu, mugavuse ja ohu jaoks. Inimesed ja kogukonnad hindavad vee meeldivust ja atraktiivsust.

Raamatu "Water Communities" autorid väidavad, et hooajalised sademete tsüklid andsid vanasti ja annavad siimaani rütmi elule, tuues inimese elu tsükli sisse taimede istutamise, saagikoristuse, samuti usutunnistuste ja rituaalide kujundamise. Inimesed elasid koos loodusliku veekogusega. Kohanemine oli võti elamiseks loodusliku protsessi rütmiga, ehitades oma elukeskkonda vastavalt veesüsteemi dünaamikale, ilma et oleks mingit tegevust suunatud loomuliku protsessi vastu. Kogukonnad arenesid intiimse seosest kliimatiliste, topograafiliste ja hüdromajanduslike tingimustega, matkimiste tseremooniatega ja rituaalidega, sünkroonides hüdroloogiliste tsüklite ja variatsioonide tähelepanelikku jälgimist.²

Vesi mõjutab inimese enda ja arusaamist ja mõistmist. Berleant väitis³, et inimene kogeb vett erinevalt. See kogemuse erinevus sõltub sellest kui kaugel vee äärest olla. Üks on vee vaatlemine

---

¹ Mäesalu, A. (2015). Eesti ajalugu, kronoloogia. lk 12

² Water Communities, (2010)

<http://ebookcentral.proquest.com/lib/nlibee-ebooks/detail.action?docID=554820>.

³ Berleant, A. Aesthetics and Environment: Variations on a Theme.

https://books.google.ee/books?id=0rIHDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=et&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

kaugelt mõne hoone seest ning juba teine kogemus on, kui inimene seisab kaldal. Veemaailm avardub, kui sattume väiksema laeva peale. Ning kõige intiimsem on ujumine.

Raamatus "Water Communities"¹ autorid rõhutavad inimeste ja kogukondade ja vee vahel tajutavaid suhteid, mis on veekogukondade loomisel ja arengul väga olulised, näiteks maapõhise asustuse kindel tajumine ja veepõhise vedeliku tundmine. Tulevase ebakindlusega tegelemisel on ülioluline arusaam põlisrahvaste ja traditsiooniliste protsesside ajaloolise elujõulisuse kohanemisevõime kohta.

Linnas, mis seisab vee lähedal, on alati tähtis vee lõhn ning vee ja jää liikumisega seotud müra. Kõigepealt on see tähtis elanikele endile. Nii kirjeldab Vladimir Lapin oma raamatus „Peterburi lõhnad ja helid“² kevade algust: „Saabuvast kevadest andis märku ka Neeva triivivate jäätükkide pörkumine vastu sildade alustugesid“. Aga Peterburi lõhnav kevadbränd on meritint.

2.2 Promenaadi mõiste

Sõna *promenaad* kasutatakse eesti keeles tihti vee äärse jalutustee tähenduses. Eesti õigekeelsussõnaraamatu järgi promenaad on jalutustee, jalakäijate puiestee. Ning siis täpsustatakse: *kaldapromenaad* või *rannapromenaad*. On teada, et juba 17. sajandil *cours* tähendas promenaadi, mis algselt oli ette nähtud ainult jalutamiseks ja tõllaga sõitmiseks, mitte tavaliiikluseks.³

Promenaadidest kirjutas huvitavalt juba 1981 aastal Venemaa arhitektuuri teadlane Mihhail Denisov⁴. Tema leidis ühist tähendust erinevates keeltes vene keeles kasutavale sõnale "набережная", mis võib otse tõlkida nagu „*kalda peal*“. Eestikeelne *vee äär*, inglisekeelne *quay*, saksakeelne *kai*, prantsusekeelne *quai*, venekeelne *край* – kõik tähendavad midagi, mis on kaldal asuv. On olemas ka sellised variandid nagu *uferstraße* – jõesäär, või *embankment* – randumine, sildumine. Kõik see peegeldab ajalooliselt kujundatud inimeste ettekujutus linnade territooriumist. Ennemuistest aegadest linnad või linna turud olid vee (jõe või mere) ääres, seal kuhu oli mugav

---

¹ Water Communities (2010).

<http://ebookcentral.proquest.com/lib/nlibee-ebooks/detail.action?docID=554820>

² Lapin, V. (2015). Peterburi lõhnad ja helid, lk 34-35

³ Aiakunst läbi aegade, II osa (2004), lk 81

⁴ Денисов, М.Ф. (1981). Набережная – важный фасад города, lk 3

kaubalaevadel silduda. Välismaa külalised said linnast ettekujutuse selle tema *fassaadi* järgi, mis oli näha vee pealt. Jõgi oli peamine linna tänav.

M. Denissovi järgi hea vee äär – see on alati tõeline arhitektuuriansambel, sest siin ühte terviklikku ühendatud loodus, tehnika, arhitektuur, linnadisain ja monumentaalne kunst. Täisväärtuslik linnaehituslik kompleks kujuneb seal, kus on püütud saavutada linna ilmes omanäolisust arvestades looduslik-kliimaatilised tingimused, kus ehituse ja majanduse nõudmised viiakse kooskõlla iluseadustega.

2.3 Linna veeäärte ümberkujundamisest

K. Lynch oli üks esimesi, kes analüüsis linna ja kirjeldas linnaelanike linna tajumise analüüsi protsessi ja tulemusi. Üks tähtsamaid linnamaastiku elemente Lynch'i järgi on vesi ja rohelist.¹

Aja jooksul ehitusel, lagunemisel ja rekonstrueerimisel tekkinud kihtide tõttu on linnad muutunud mitmekesisemaks, kasvatades uusi linnavorme ja aidates kaasa ehitatud pärandi loomisele. Paljudes maailma riikides nõuab veepiirkondade säilimine mitmesuguseid suundumusi, mis on protsessis linnade vee fassaadi ümberkujundamisel. Arengumaade veeäärsete linnade ümberehitamine on endiselt üldiselt piiratud erinevate strateegiliste väärtuste, probleemide ja takistustega.²

Vastavalt 2014 aastal Monzas ja Mantovas toimunud rahvusvahelisel konverentsil esitatud materjalidele¹¹ linna veealuse ümberkujundamist peetakse kõige märkimisväärsemaks nähtuseks kogu maailmas, eriti viimasel kolmel aastakümnel. See on seotud vee ääres asuvate tööstuspiirkondade ja vanade sadamate allakäiguga paljudes linnades. Bruttomesso sõnul on veepiiride taaselustamine määratletud kui "tõeline linnade revolutsioon" (Bruttomesso 1993, 10). Paljudes linnades mõjutasid kaldapealsed 20. sajandil kõige radikaalsemat linna taaselustamist, mis hõlmas füüsilise kujunduse, funktsiooni ja sotsiaalse struktuuri muutmist. Sellised katsed pakuvad suurepäraseid võimalusi linnaarenguprojektidele. Selle valdkonna kõige ilmsem katse on saavutanud Veneetsia Linnade Keskus, kahekümneaastane uurimis- ja seireprojekt, nii et terviklikku kujundit võiks kujundada multidistsiplinaarse panusega. Rahvusvaheliselt on see pilt üldiseks

---

¹ Lynch, K. (1960). Image of the City, lk 44

² Preventive and Planned Conservation. (2014). Safeguarding historic urban waterfront in the developing countries, lk 325

suuniseks kogu veepiiri ümberehitusele, mis hõlmab järgmist (siin on mõned aspektid välja toodud, mis on kasutatud ülalmainitud materjalides konverentsil¹²):

- Väärtustada veed ja keskkonda, mis on eelduseks kõikidele veepiiride arengule. Kohalikud omavalitsused vastutavad mahajäetud pankade ja saastunud vee säästva taastamise eest.
- Veeääred on olemasoleva linnakujunduse osa ja neid tuleks mõelda olemasoleva linna lahutamatu osana ja aidata kaasa selle elujõulisusele, kuna see on osa linnamaastikust ja seda tuleks kasutada konkreetsete funktsioonide jaoks, nagu veetransport, meelelahutus ja kultuur.
- Vee ja linna ajalooline identiteet annab iseloomu ja tähenduse, seega on tööstusliku mineviku säilimine jätkusuutliku ümberkujundamise lahutamatu osa.
- Segatarbimine on esmatähtis, pakkudes mitmekülgset kultuuri-, äri- ja eluasemeotstarbelist kasutamist. Elamu linnaosad tuleks segada nii funktsionaalselt kui ka sotsiaalselt.
- Avalikkuse osalemine on jätkusuutlikkuse põhiosa ning linnad peaksid saama kasu jätkusuutlikust rannapiirkonna arengust mitte ainult ökoloogiliselt ja majanduslikult, vaid ka sotsiaalselt.
- Kaldapealsed projektid on pikaajalised, mida tuleb järk-järgult ümber kujundada, et kogu linn saaks oma potentsiaalidest kasu saada. Need on väljakutse enam kui ühe põlvkonna jaoks.

Kuna rannapiirkondade taaselustamine on ülemaailmne nähtus, kogesid kõik maailma linnad sarnast protsessi erineval ajaperioodil¹.

Kaldaliini taastamise kirjatöö² autorid väidavad, et ajaloolises mõttes on veepiiride taastamine linnade ümberehitamise osana ajatu tegevus. Kreeklased, roomlased ja bütsantslased tegelesid sadamarajatiste ja veepiiride uuendamisega vastusena muutuvatele poliitilistele, majanduslikele ja geoloogilistele oludele. Siiski on oluline erinevus praeguses huvis rannapiirkondade taaselustamise vastu on see, et huvi on peaaegu üldine, Baltimore'ist Singapuri ja Hamburgist Sydney sadamateni, kus kõik osalevad samaaegselt regenereerimise protsessis. See isenesest ei ole üllatav, sest veepiiride taastamise väljakutse on vastus üleilmastumise protsessidele.

Autor väidab, et rannapiirkondade taaselustamine ja areng kujutab endast unikaalset võimalust muuta linnu struktuurselt ja visuaalselt kogu maailmas. Linnakorralduse keerukus hõlmab nii asjaosaliste kui ka organisatsioonide valikut ja nende omavahelist suhtlemist, sealhulgas kohalike kogukondade ja laiemal üldsuse osalemist linnas nii protsessis kui ka sellest tekkivatest paikadest kasu saades.¹²

---

¹ Preventive and Planned Conservation. (2014). Safeguarding historic urban waterfront in the developing countries, lk 325

² H. Smith, M. S. G. Ferrari. (2012) Waterfront regeneration. Experiences in City-building.

2.4 Inimesele planeeritud kaldad

Mõnede maailma ja Eesti näidete põhjal vaatan kuidas erinevad linnad kujundavad vee äärte alasid ümber, et teha oma elanike elu mugavamaks. Need valitud alad illustreerivad väga hästi kuidas esmapilgul vabaajaveetmiseks täiesti võimatud kohad muutuvad rahvarohketeks ja lemmikuteks.

Taanis Århusis kaevati aastail 1996-1998 osaliselt lahti 1930. aastatel kinni kaetud ja autotee alla maetud jõesäng ning ajati jõe kallastele kergliiklusteed ja puhkealad (Joonis 2.4.1 ja Joonis 2.4.1). Sellest alates on Århusi jõeäärne ala olnud linna kasutatavim väliruum. See mõjutas jõeäärsete majade hindu, need kasvasid peaaegu kahekordselt ning selle edu jätkates kaevati 10 pärast lahti järgmine, veel pikem jõelõik.¹

Joonis 2.4.1 Århusi jõeäärne ala. Tänapäev

Joonis 2.4.2 Århusi jõeäärne enne 1996

Allikas: www.visitaarhus.dk/aarhus/besoeg-dictes-aarhusAllikas: Jan Gehl, Linnad inimestele

Sava Promenaad on üks suurimaid (100 ha) veeäärse regeneratsiooniprojekte Serbia ajaloos (Joonis 2.4.3). See on suunatud maailmatasemel jätkusuutliku kodaniku- ja kultuuriväärtuste koha loomisele, luues inim- ja füüsilisi sidemeid Sava jõega, kus neid varem ei olnud. See uus 200 kilomeetri pikkune promenaad on Belgradi ajaloolise kesklinna lähedal ning selle arendamise kõige olulisem osa. Piirkond muutus palju populaarsemaks kui linn ette kujutada võis.²

---

¹ Gehl, J. (2017). Linnad inimestele, lk 16

² <https://www.swagroup.com/projects/belgrade-waterfront-master-plan/>

Joonis 2.4.3 Sava Promenaad

Allikas: <https://www.swagroup.com/projects/belgrade-waterfront-master-plan/>

Rootsis, Stockholmi linnaäärses osas valmis saanud Hornsbergs Strandpark. See on vee ääres lineaarne park, kus on ühendatud ümarad orgaanilised kujud ja puhtad jooned (Joonis 2.4.4). Uue linna osa tekkimisega tuli teha korda ka rannajoont – tuli teha rannajoone tugesid, puhastada soised alad ja istutada uus haljastus. Rannapargiga paralleelselt jookseb ka autotee. Autod aga ei sega inimesi, kuna kiirus on piiratud kuni 40 km/h ning ümberolevates hoonetes tegutsevad erinevad ärid.¹

Joonis 2.4.4 Hornsbergs Strandpark

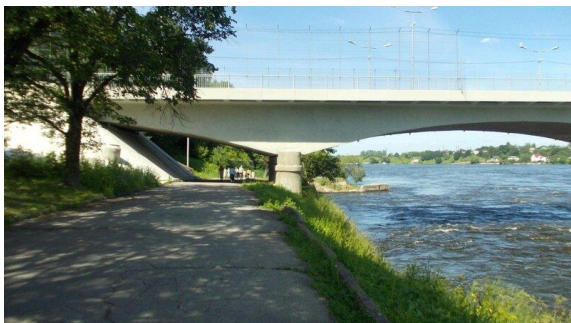
Allikas: <https://www.archdaily.com/301967/hornsbergs-strandpark-nyrens-arkitektkontor>

Lõpetan näitega, mis asub kohe minu projekteeritava ala vahetuses läheduses – see on olemasolev, 2014. aastal avatud uus Jõepromenaad (Joonis 2.4.5). See ca 967 m pikkune ala on täis huvitavaid temaatilisi objekte. Siin on Rootsi terrass, mis on kogupere puhkeala koos lastele mõeldud lõvikujuliste atraktsioonidega. Dahlbergi lava kujutab endast vabaõhulava. Samuti on olemas päikeseplats, kus asuvad suvekohvik, purskkaev, päikese kell ja väike bassein lastele. Jõepromenaad on muutunud väga populaarseks nii elanike kui ka turistide jaoks nii suvel kui ka

---

¹ <https://www.archdaily.com/301967/hornsbergs-strandpark-nyrens-arkitektkontor>

talvel. Nii linn kui ka eraorganisatsioonid korraldavad erinevaid üritusi alates sportlikest lõpetades kultuuriliste, temaatilistega kui ka lastele mõeldud.

Joonis 2.4.5 Narva Jõepromenaad tänapäeval ja enne

Allikas: <https://jesenija.livejournal.com/630664.html>

3 KONTAKTALA AJALUGU

3.1 Narva jõgi

Narva jõgi on Eesti ja Vene Föderatsiooni piirijõgi. Jõgi saab alguse Peipsi-Pihkva järvest ja suubub Soome lahte. Jõe pikkus on 75 km, jõe langus on 30 m, keskmine laius on 300 m, keskmine sügavus – 5 m. 13. sajandist alates on jõgi Vene vanades kroonikates kandnud nime Nereva, Norova, Nerova, Narova, mis võiks tõlkes kõlada „riukalik“, „ebatasane“. Vepsa keeles tähendab sõna „narvaine“ kärestikku. 1927. a. asendati jõe nimi „Narova“ ametlikult nimega „Narva“. Piirkond jõe suudmest kuni Narva joani on alamjooks, Ust-Žerdjankast kuni Omutini keskjooks ja Omutist kuni Vasknarvani ülemjooks. Jõe ääres asuvad linnad Narva, Ivangorod (Jaanilinn) ja Narva-Jõesuu. Jões on üle 10 saare. Neist kõige suurem on Permisküla (pikkus 2,5 km ja laius 700 m), ainuke asustatud on Kreenholm (pikkus 750 m ja laius 250 m). Narva on ainuke Peipsi-Pihkva järvest väljavoolav jõgi.¹

Arheoloogilised leiud Narva linnas, Pärnaaukude piirkonnas, annavad tunnistust sellest, et siin oli inimeste muinasasula, mida võib dateerida neoliitikumi (III-I aastatuhat e.m.a) algusega.¹⁷

Narva jõgi koos Peipsi-Pihkva järve ja Velikaja jõega moodustasid 10. sajandil osa Muinas-Vene tähtsast kaubateest, mis oli tuntud kui „tee varjaagidest kreeklasteni“.¹⁷

Alates 13. sajandist on Narva jõgi olnud pikemat aega piirjõgi (Lisa 1). Laevandust ja kaubandust hakkasid eriti intensiivselt arenema pärast Narva linna rajamist. Jõe veejõudu hakati kasutama alates 14. sajandist: jõe juures töötasid peamiselt sae- ja jahuveskid. 15.-16. sajandil Narva kallastel vahetati kala soola vastu, kaupleti rauast esemetega, hõbedaga. 15. sajandil oli Narva jõe paremal kaldal kirik.¹⁷

3.1.1 Jõelaevandus

Narva jõe kasutamine veeteena ulatub aegade hämarusse. Kaasaja tähenduses laevaliikluse algust jõel võib kaugelt seostada Narva kui majanduskeskuse tekkimisega kaubateede ristumiskohas. Mitmeid sajandeid liiklesid merekaubalaevad jõe alamjooksul linna ja mere vahel. Narva tööstuse arengu ja esmajärjekorras Kreenholmi Manufaktuuri tekkimisega elavnes ka merekaubandus. Merekaubalaevade seas domineerisid veel purjelaevad (Joonis 3.1.1). Viimastel oli raskusi sõidul vastu voolu Narva linna alla. Selle probleemi lahendamiseks muretsesid Narva kaupmehed

---

¹ Mihhailov, L. (2016). Narva jõe asulad, lk 26

N. Komarov ja G. Gent 1855. aastal esimesed aurulaevad „Nadjožnõi“ ja „Narva“. Seda aasta peakski lugema jõelaevanduse alguseks Narva jõel selle sõna kaasaegses tähenduses.¹

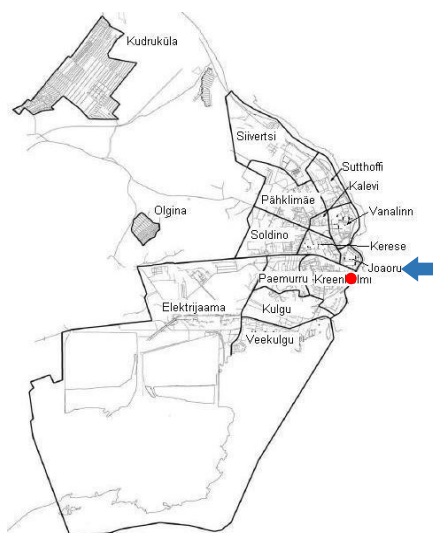

Joonis 3.1.1. Narva 1860. aastatel. W. S. Stavenhageni terasgravüür raamatust „Album Baltischen Ansichten“ (Mitau, 1866-1867), lk 15

Allikas: Vana Narva: ehitised ja inimesed

3.2 Joaorg

Joaorg on osa Narva linnast, see asub jõe ajaloolise sängi kaldal Narva linnusest lõunasse kuni raudteeni (Joonis 3.2.1).

Joonis 3.2.1. Narva linna linnaosade skeem (punasega projektala)

Allikas: Narva linna üldplaneering, 2012

---

¹ Sammalsoo, P. (2000). Narva jõelaevandus aastate 1855-1955. Eesti Akadeemiline Sõjaajaloo Selts. Narva jõgi ja veehoidla: artikleid hüdroloogiast, lk 106

Ligikaudu 8000 aastat tagasi elasid siin jahimehed ja kalurid. Arheoloogid on siit leidnud töö- ja püügiriistu, savikeraamika kilde. Siit leitud kamm- ja nõorkeraamika näidised kuuluvad Eesti vanimate hulka. 17.-19. sajandil ja 20. sajandi alguses kandis see koht Joachmishali (Juhkentali) nime, mis tõlkes tähendab „Joachimi tall”.¹

1884. aastal avati Joaorus luteri usu Aleksandri kirik, 1886. a. pühitseti sisse õigeusu Ülestõusmise kirik, mis oli ehitatud Kulgu tellistest. 1899. a. elas Joaorus 5700 inimest. Eestimaa kubermangu asustatud kohtadele 1913. a. nimekirja järgi oli Wesenbergi (Rakvere) maakonna Joala valla Joaoru asulas 900 elanikku, kaks kirikut: õigeusu ja luteri usu, luteri usu kiriku juures oli kirikukool, karskusühing „Võitleja“, väikelaste lastekodu „Saron“, tarbijate ühing „Tuseja“, Joala Krediidid – ja Hoiuühisus ning 170 kaubandusettevõtet.¹⁹

Alates 1917. a. on Joaorg Narva linna osa. 25. aprillil tulistas Punaarmee Joaorgu suurtükkidest. Selle tagajärjel põles maha 137 maja, 37 hoonet said vigastada. 1920. aastate alguses asula taastati vana planeeringu alusel. 1930. aastatel ehitati Joaorgu linnarhitekt E. Ottingi projektijärgi supelhoone riietuskabiinide ja kohvikuga ning rajati supelbasseinid (Joonis 3.2.2 ja Joonis 3.2.2).¹⁹ Üle saja aasta kasutavad narvalased siin jõe tekitatud basseini suplemiseks, päevitamiseks ja puhkuseks. Seda tsooni jõe kaldal nimetatakse Pärnaoruks (Joonis 3.2.2).

Joonis 3.2.2. Joaorg G. Christin, 19. sajandi lõpp.

Joonis 3.2.3. Joaoru bassein. O. Haidak, 1930. aastad.

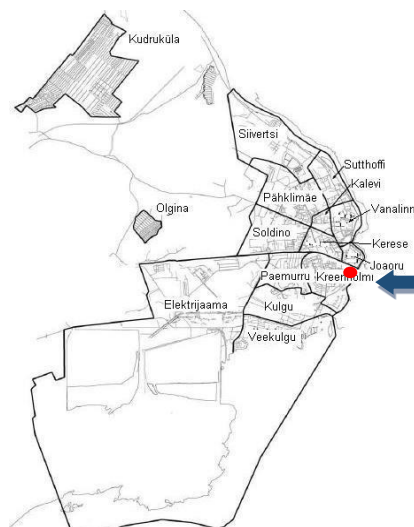
Allikas: Vana Narva: ehitised ja inimesed, lk 119 ja 16

---

¹ Vana Narva: ehitised ja inimesed. (2012) lk 118

3.3 Kreenholm

Endine tööstusala Kreenholm asub samanimelise saare juures tänapäeva Narva piirides (Joonis 3.3.1).

Joonis 3.3.1. Narva linna linnaosade skeem (punasega projektala)

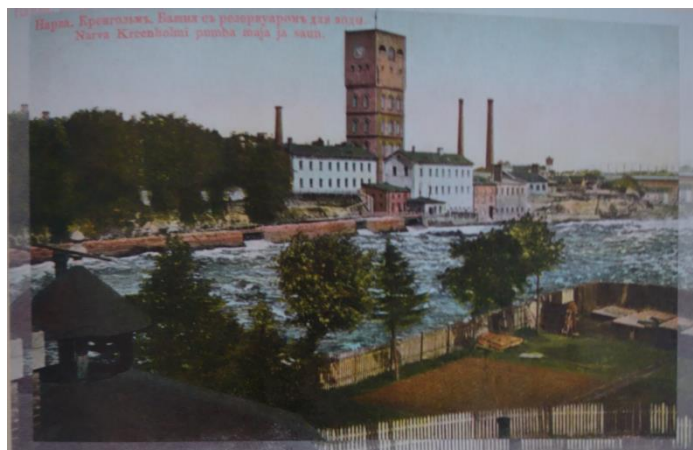
Allikas: Narva linna üldplaneering, 2012

Juba 14. sajandil oli saarel saeveski. 17. sajandil kuulus saar Joala mõisale. 1823. a. jõe paremal kaldal hakkas tööle Narva kaupmehe Paul Mõmma kalevivabrik. 1856. a. ostis Ludwig Knoop saare Sutthoffidelt ära ja hakkas ehitama vabriku kompleksi, mis pidi töötama veejõul. 1858. a. ehitati saarele Vana Ketrusvabrik, 1862. a. Vana Kudumisvabrik ja 1870. a. uus Ketrusvabrik. Sel ajal töötas manufaktuuris juba 4500 inimest.¹

1874. a. avati 8-klassiline ministeeriumikool ja 1879. a. telegraafikontor. 1880. a. omandas manufaktuur Kramerilt koos Joala mõisaga Kulgu tellisevabriku. 1881. a. avati Uus turg ja 1890. a. ehitati Narva jõe vasakule kaldale Joala vabrik. 1893. a. hakkas tööle pagaritöökoda. Aastail 1874-1898 ehitati Kreenholmi veetorn koosselle juurde kuuluvate hoonetega (Joonis 3.3.2). Algselt puidust torn asendati tellistorniga 1875. aastal, arhitekt oli Paul Alisch. 1899. a. elas Kreenholmi asulas 8401 inimene. 1899. a. hakkas tööle Georgi vabrik. Samal aastal ehitati saarele elektriijaam, mis peagi hakkas andma valgust vabrikule ja töölislinnaku tänavatele, kus oli üle 60 hoone. 1906. a. ehitati jalakäijate ripsild, mis ühendas Kreenholmi saare Georgi saarega. Viimast ühendas Narva jõe vasaku kaldaga kivisild. 1913. a. avati Kreenholmis uus haigla.²⁰

---

¹ Mihhailov, L. (2016). Narva jõe asulad. lk 448-449

Joonis 3.3.2. Kreenholmi veetorn ja saun. 20. sajandi algus.

Allikas: Vana Narva: ehitised ja inimesed, lk 100

Eestimaa kubermangu asustatud kohtadele 1913. a. nimekirja järgi oli Wesenbergi (Rakvere) maakonna Joala valla Kreenholmi asulas 17 200 elanikku. 1917.a. sai Kreenholmist Narva linna osa.

1940.a. juulis ettevõtte natsionaliseeriti. Teiste maailmasõja käigus said tugevasti kannatada kõik vabrikud ja paljud majandushooned. 1955. a. alustas tööd Narva hüdroelektrijaam, vana jõesäng jäi kuivaks ja moodustunud veehoidlast suunati vesi turbiinidele mööda tehiskanalit.

1970. a. töötas Kreenholmis peaaegu 12 000 inimest.

3. novembril 2010 rahuldus kohus ühe omal ajal Euroopa juhtiva ettevõtte pankrotiavalduse, kus oli 150 aastat toodetud erinevaid kangaid.¹

3.4 Raudtee sillad

Esimene raudtee sild oli avatud rongide liikumiseks 1870. a. Konstruktsioonilt oli ta taladest kolme sillasamba ja jäämurdjatega. 1902. a., peaaegu kõrvale allavoolu, ehitati uus raudtee sild (Joonis 3.4.1). Ta koosnes metall kaarfermidest ning toetus kahele kõrgele silla kivisambale ja kahele kaldasambale. 1918. a saksa väed lasid mõlemad sillad õhku. Esimene sild remontis Punaarmee ära, aga 1919. a. taganedes hävitas seda.²

---

¹ Mihhailov, L. (2016). Narva jõe asulad. lk 448-449

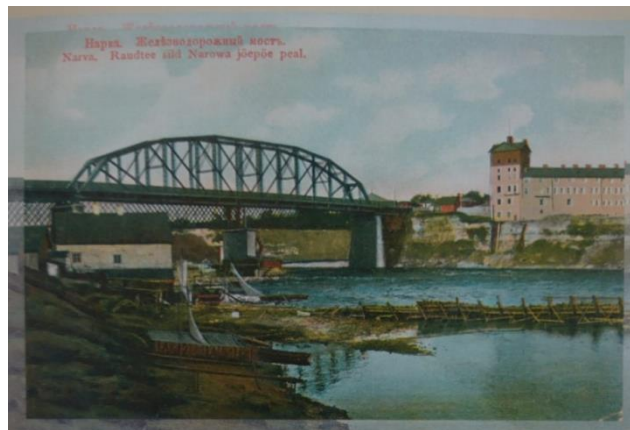
² Нарва. Культурно-исторический справочник. (2001). Нарвский музей

Joonis 3.4.1. Panoraamfoto Narva raudteesildadega. Esimesena on nähtav aastal 1902 ehitatud kaarsild, tema taga on 1870. a. talasild

Allikas: Mihhailov, L. Narva jõe asulad, 2016, lk 247

1923. a. avati uus raudteesild 1902. a. ehitatud silla kohale (Joonis 3.4.2). Silla projekteeris A. Pšenitski. Ehitustööde juhataja oli professor Ottomar Maddison. Raudkonstruktsiooni ehitas Inglise-Balti tehas.¹ See oli viimane Eesti terasest ehitatud raudteesild.²

Joonis 3.4.2. Narva raudtee sild ja vasak kallas. A. Intal, 20. sajandi algus

Allikas: Vana Narva: ehitised ja inimesed, lk 90

---

¹ Коченовский, О. (1991). Нарва. Градостроительное развитие и архитектура, lk. 205

² Vana Narva: ehitised ja inimesed. (2012), lk 91

4 LOODUSMAASTIK

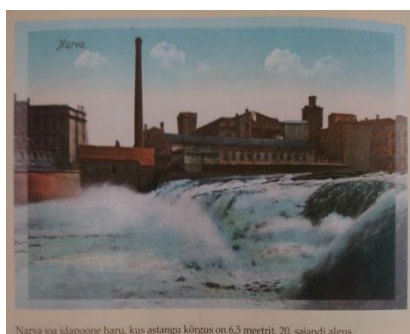
4.1 Jõe vanus

Peipsi järve veed murdsid end jõe kaudu mere poole avatavalt atlantilise kliimaperioodi lõpus, sellest kõneleb soodesette olemasolu jõe lammil. Sellest ajast on Narva jõgi maa neotektoonilise kerke tõttu oma süngi pidevalt süvendanud. Narva jõe vanust on üritatud hinnata jõe astangu kõrguse järgi. Arvatavalt pärast Balti jääjärve taandumist umbes 10 200 aastat tagasi või piirkonda tekkida jõgi.¹

Randade seire ja Peipsi põhja geouuringud annavad tunnistust jõe nihkumisest ida poole. Narva jõe lähe võis olla kunagi tunduvalt laiem. Jõe liikumist itta kinnitab vanade jõesängide kuju. Maakerke ja setete tõttu katkes ühendus peajõe haruga ning madalamad, nõrgema vooluga piirkonnad soostusid. Alles jäid vaid sügavamad ja laiemad sopid – struugad.²⁵

4.2 Kosed

Kreenholmi saar jagab jõe kaheks haruks ning kui veehoidlast lastakse vett välja, moodustub kahest astangust koosnev juga. Idapoolse kõrgus on 6,5 m ja laius 130 m, läänepoolse kõrgus on 4 m ja laius 70 m.² (Joonis 4.2.1)

Joonis 4.2.1 Narva kosed: vasakul on idapoolne ja paremal on läänepoolne

Allikas: Vana Narva: ehitised ja inimesed, lk 82 ja 83

¹ Hoiualadega jõed Virumaal 2. Narva jõgi. (2011), lk 17-18

² Mihhailov, L. (2016). Narva jõe asulad, lk 26

Joaastangud on keskordoviitsiumi lubjakivides, joapealne paeplato on 16-17 meetrit ja jalam 10-13 meetrit üle merepinna. Joaastang jaotub selgelt eristuvateks osadeks: püstloodis ja astanguliseks osaks. Jõgi langeb nende ja veel mitmete madalamate astangutega kokku 500-meetrise lõigul üle kümme meetri.¹

Koskede suursugust võib näha vaid harva, kevadeti suurvee ajal ja siis, kui on vajadus vett vana sāngi kaudu veehoidlast alla lasta. Jõgi on karestikuline ka Joaorus kosest allpool. Narva koskede tõttu ei ole Narva jõgi läbinisti laevatatav.²

4.3 Maastik

Maastik Narva jõe naabruses on mitmekesine (Joonis 4.3.1). Narva linnas lõikab Narva jõesāng maastikku ligikaudu kahe kilomeetri pikkuse, 150-300 meetri laiuse ja kuni 20 meetri sügavuse jao taandumisel tekkinud kanjoni. Taandumine on toimunud ebaühtlase kiirusega.²⁷

Joonis 4.3.1. Narva jõgi ühes muudetud maastikuga – suvilad, tuhaväljad, soojuselektrijaam ja veehoidla.

Foto: Imre Peenemaa, allikas: Hoiualadega jõed Virumaal 2. Narva jõgi, lk 29.

Kanjon jääb Kreenholmi saare ja raudteesilla vahele ning kannab Joaoru nime. Narva kanjonis avaneb ulatuslik ordoviitsiumi ajastu kivimite paljand, milles on võimalik eristada mitmeid lademeid. Kanjonioru kallastel paljanduvad aluspõhjakivimid lubjakivimitest kuni liivakivideni (Joonis 4.3.2. ja Joonis 4.3.2).³

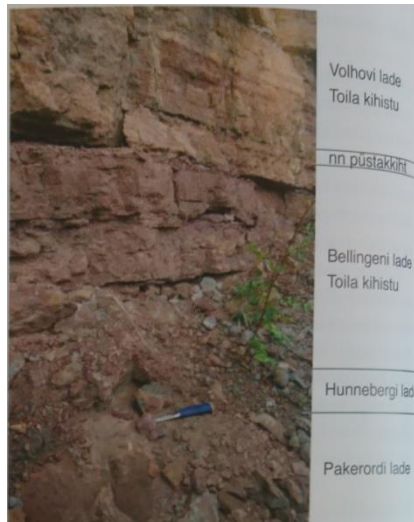
---

¹ Hoiualadega jõed Virumaal 2. Narva jõgi. (2011), lk 31

² Jaani, A. (2000). Eesti-Vene piiriveekogud. Piirjõgi Narva Narva jõgi ja veehoidla: artikleid hüdroloogiast, lk 11

³ Hoiualadega jõed Virumaal 2. Narva jõgi, lk 30

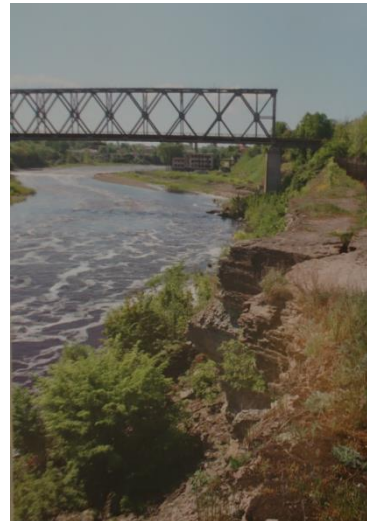

Joonis 4.3.2. Raudteesilla juures asuvas paljandis näha jõgi ja kaldal pikk vanimaid lubjakivisid.

Skeem: Urmas Uri. Foto Eve-Liis Tuvi

Allikas: Hoiualadega jõed Virumaal 2. Narva jõgi, lk 30

Joonis 4.3.3. Vaade Joaorule, all kanjonus võib geoloogiline ajalugu.

4.4 Veestik

Narva jõe keskmine vooluhulk suudmes on 400 m³/s. Aastas voolab Narva jõe kaudu Soome lahte 12,5 km³ vett. Sellega on Narva jõgi suuruselt teine Soome lahte saabuv jõgi Neeva järel (mille keskmine aastane äravool on ligi 80 km³), olles ühtlasi ka suuremaid ida poolt Läänemerre saabuvasid jõgesid – peale Neeva on Narvast suuremad veel Daugava ja Nemunas (mõlema aastane äravool on 21 km³).¹ (Lisa 2)

4.5 Elustik

Narva jõe kaitse all on erinevad liigid. Taim: juurduv kõrkjas; selgrootud: paksukojaline jõekarp ja rohe-vesihobu; kalad: tõugjas, hink, vingerjas, võldas, harjus, ojasilm, lõhi. Euroopa looduskaitse direktiiv kaitseb ka jõesilmu. Ülemjooksul elab ka jõevähk. Kaitsealune imetaja on saarmas.²

Lõhi (*Salmo salar* L.) Lõhi on sigimistingimuste suhtes nõudlikum: kudejõgi peab olema veerikkam, suurema langusega, kärestikulisem. Virumaal olid lõhi ehk lõhe kudejõgedeks Narva, Purtse, Selja

¹ Jaani, A. (2000). Eesti-Vene piiriveekogud. Piirjõgi Narva Narva jõgi ja veehoidla: artikleid hüdroloogiast, lk 11

² Hoiualadega jõed Virumaal 2. Narva jõgi. (2011), lk 37

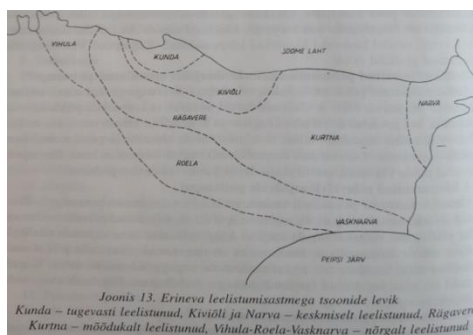
ja Kunda. Tänapäeval koeb lõhi vaid viimases, sedagi mitte igal aastal. Narva jões märgistatud lõhede taaspüüke on kõige enam Soome lahe põhjaranniku vetest Kotkast läände, Gotlandi, Bronholmi ja Ahvenamaa vetest. Põhiline osa kunagisest Virumaa lõhisaagist pärines Narva jõest. Pärast hüdroelektrijaama tammi rajamist koelmud hävisid, asurkond hääbus. Lõhikari taastati Neeva lõhi baasil, see püsib senini tänu Ivangorodi kalakasvandusele, kust igal aastal kümneid tuhandeid noorlõhesid jõkke asustatakse.¹

Jõesilm (Lampetra fluviatilis L.). Silm koeb enamikes Soome lahte suubuvates jõgedes. Tähtsaim neist on Narva jõgi (annab 90-95% Eesti silmusaagist). Silmu ränne algab augustis, on kõige massilisem oktoobris-novembris, jätkab pisitasa ka talvekuudel ja kevadel.³²

4.6 Muld

Narvas ja selle ümbruses on keskmiselt leelistunud mullad.

Leelistunuks nimetakse muldasid, millel kemosaaasteaine tingib happelisuse muutumise pH suurenemise suunas. Pisilaukudena leidub leelistunud muldi igal pool üle Eesti, ka sihikindla lupjamise mõjul muutunud põllumullad on ju sisuliselt leelistunud. Virumaal on seni suurim leelistunud muldade areaal – tekkepõhjuseks tööstuspiirkonna kaltsiumirikkad õhuheitmed. Looduslikult karbonaatseil ja suure puhverduisvõimega muldadel on muutused raskesti märgatavad. Leelistunud piirkonnast ja erineva leelistumisastmega tsoonide levikust annab ülevaade Joonis 4.6.1 koostatud 1980.a.²

Joonis 4.6.1. Erineva leelistumisastmega tsoonide levik

Allikas: Koguteos Virumaa. Lääne-Viru Maavalitsus, lk 68

¹ Koguteos Virumaa. Lääne-Viru Maavalitsus. (1996), lk 119

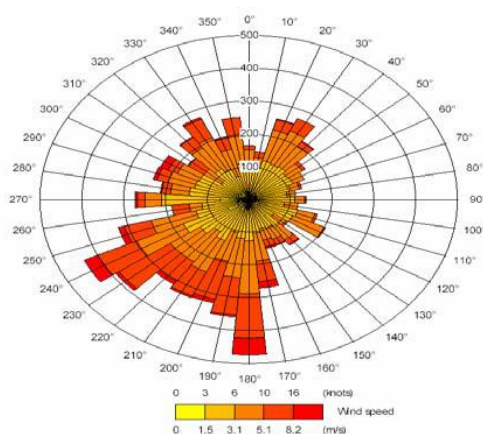
² Koguteos Virumaa. Lääne-Viru Maavalitsus, lk 68

4.7 Kliima

Tuginedes andmetel, mis on leitud Narva linna ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kavast aastateks 2008-2020 asub Narva linn Eesti keskmisest jahedamas piirkonnas. Aasta kõige külmemad kuud on jaanuar ja veebruar.

Keskmine mullatemperatuur on novembrist märtsini alla 0 °C. Jaanuaris ja veebruaris on keskmine mullatemperatuur -8 kuni -9 °C. Maist septembrini on keskmine mullatemperatuur 11 - 20 °C.

Aastaringelt on valdavateks läänekaarte tuuled, mis toovad kaasa niiskeid õhumasse. Hooajaliselt on tuulte suund mõnevõrra erinev – talvel esineb rohkelt lõuna- ja edelatuult, kevadel lõuna-, edela- ja läänetuult, suvel loodetuult ja sügisel edelatuult. Keskmine tuulekiirus on suurem talvel, 4,0 – 4,5 m/s. Maksimaalne tuulekiirus ulatub kuni 20 m/s. Tuule suuna ja tuulevaikuse sagedus on toodud tuuleroosil.

Joonis 4.7.1. Tuuleroos

Allikas: koostanud OÜ ELLE, Jõhvi meteoroloogiajaama 2002. aasta andmetel

Aasta keskmine sademete hulk on 623 mm. Sademeterohkeimad kuud on juulist septembrini, sademetevaeseimad kuud aga on jaanuar kuni märts.

5 ANALÜÜS

5.1 Kontaktala analüüs

Kontaktala analüüsiks valitud ala põhjapoolt ulatub Peetri platsini, läänepoolt liigub mööda A. Puškini tänavat, hõlmab V. Gerassimovi ehk Võidu parki ning lõunapoolt Kreenholmi manufaktuuri; idapoolt piirneb ala Narva jõega. Kontaktalal asub kolm linnaosa: osaliselt lõunapoolt vanalinn, Joaoru ja osaliselt idapoolt Kreenholmi (Joonis 5.1.1).

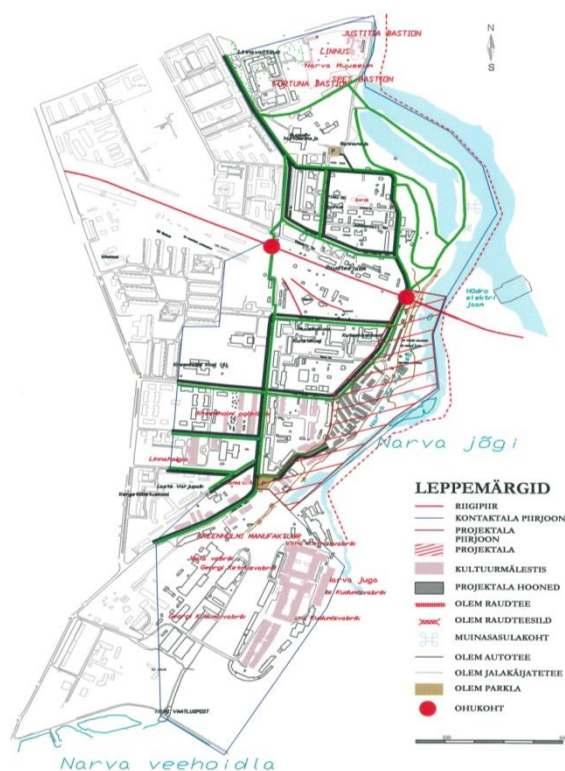
Joonis 5.1.1. Kontaktala asukoht

Allikas: Autori skeem

5.1.1 Infrastruktuur

Infrastruktuur kontaktalal on välja arenenud ja täies mahus funktsioneeriv. Vaadeldaval alal asub maaliinide bussijaam, raudteejaam nii kohalikele kui ka rahvusvahelistele rongidele. Linna ühistranspordist läbib kontaktala kolm bussiliini (buss nr 5, 8 ja 20).

Paralleelselt autoteedega on olemas ka kergliiklusteed (Joonis 5.1.2). Viimased on enamasti vananenud teekattega, täiesti puuduvad mahaõidu kalded. See tähendab, et enamasti kergliiklustee ei ole mugavalt läbitav lapsevankriga, ratastooliga ega jalgrattaga. Nii autoteed kui ka jalakäijate teed on vana aukliku katte tõttu vihma perioodidel veelompidega kaetud. Kuiva ilmaga on teed üsna porised.

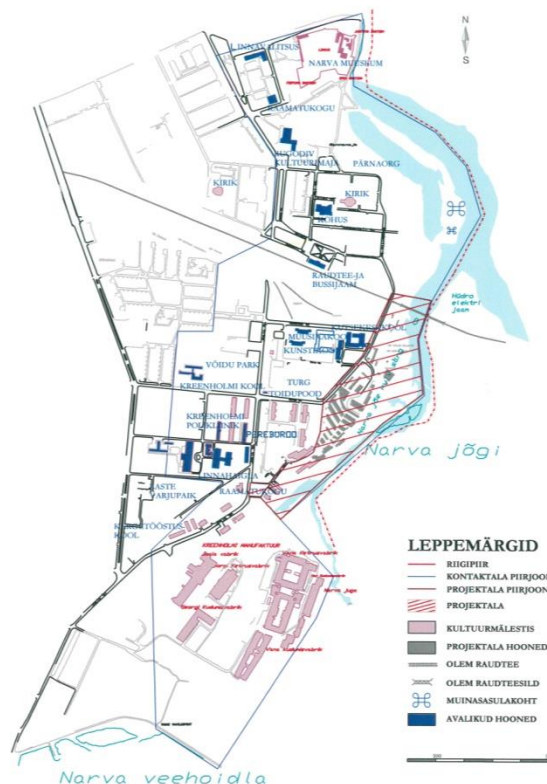
Joonis 5.1.2 Projektala auto- ja kergliiklusteed ning ohukohad

Allikas: Autori skeem

5.1.2 Avalik ruum ja tegevused

Kontaktalal raudteest põhjas asub linnavalitsuse hoone, Narva Muuseum, linna raamatukogu, kultuurimaja "Rugodiv", Aleksandri Suurkirik (luterlik), kohtuhoone, puhkeala Pärnaorg. Need kohad on antud ala maamärgid ning on tähtsal kohal nii kohaliku kui ka linna küllastaja jaoks.

Alal asub Kreenholmi gümnaasium, Kreenholmi muusikakool, Kreenholmi kunstikool, Ida-Virumaa kutsehariduskeskuse üks õppehoonetest. Samuti siin asub Narva ja Kreenholmi raamatukogud. (Joonis 5.1.3 ja Joonis 5.1.3).

Joonis 5.1.3. Maamärgid ja projektala ühendused linnaga

Allikas: Autori skeem

Kõige tuntud objekt vaadeldaval alal on Narva kindlus, kus aastaringi käib külalisi ning korraldatakse erinevaid üritusi. Narva kindlus on pidevas muutuses – järgmise etapina plaanitakse kindluse lääne õueala laiendamine.

Jõeorg on aeglaselt, aga kindlalt arenemas. Aastaks 2022 on linnal plaanis Pärnaorg lõplikult korda teha.

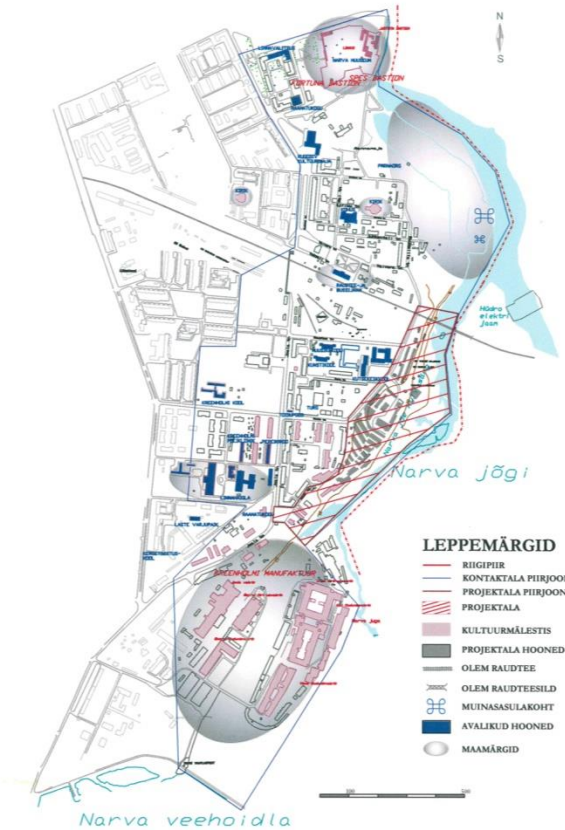
Vaadeldavale alale jääb kaks kirikut – luterlik Aleksandri Suurkirik ja tegutsev õigeusu Narva Issanda Ülestõusmise peakirik.

Aina populaarsust kogumas avalikkusele avatud Kreenholmi manufaktuuri kompleks asub planeeritavaga alaga vahetus läheduses. Kreenholmi saarele on tehtud 2008. aastal Urban Mark OÜ poolt visioonprojekt, milles pakutakse võimalus avada saar linnaelanikele, teha äri- ja eluruumid, jalutamistänavaid ja taastada 19. sajandi veekanalid.

Kontaktalal asub Narva haigla, mis on kujundatud mitmetest hoonetest koosneva ühise kompleksina, mille pärliks on Aleksandr Vladovski loominguna 1913. aastal ehitatud haiglahoone, mis oli pühendatud Romanovite dünastia valitsemise 300. aastapäevale.

Puškini tänaval leidub mitu kohvikut, restorani: restoran “M. Chagall”, restoran “Old Trafford”, restoran- baar “Silver Mint”, kohvik-restoran “Viva”, pub “German”, “Pizza & Kebab”. Raudteest lõunapoole ei ole ühtegi söögikohta. Samas on olemas mitu toidupoodi, väike toiduturg ning ehitusmaterjalide kauplus.

Viimase tähtsa objektina võib nimetada projektalast läänes asuvat kunagist turuhoonet ja turuplatsi, mis hetkel ei ole aktiivselt kasutuses. Linnal on aga plaan tuua turg tagasi endisesse asukohta Kreenholmi linnaosa Astri keskuse juurest.

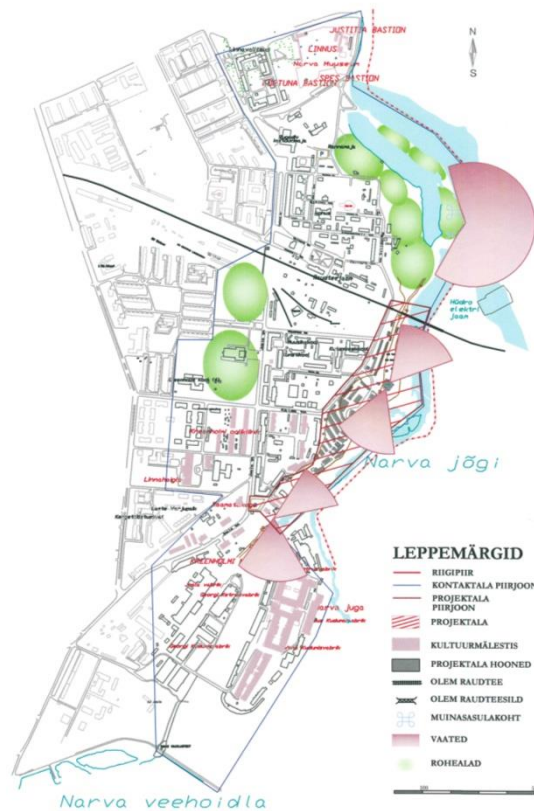
Joonis 5.1.4. Kontaktala tegevused ja maamärgid

Allikas: Autori skeem

5.1.3 Väärtuslikud vaated ja rohealad

Kontaktalal ning projekteeritaval alal väärtuslikumad vaated on avatud jõe suunas. Mõlemale poole piki jõgi on avatud vaade endise keemilise puhastuse hoone seest.

Jõeorus mööda jõge olevad rohealad katkevad projektala piiril. Projektalalt läänes asub Võidu park. (Joonis 5.1.5)

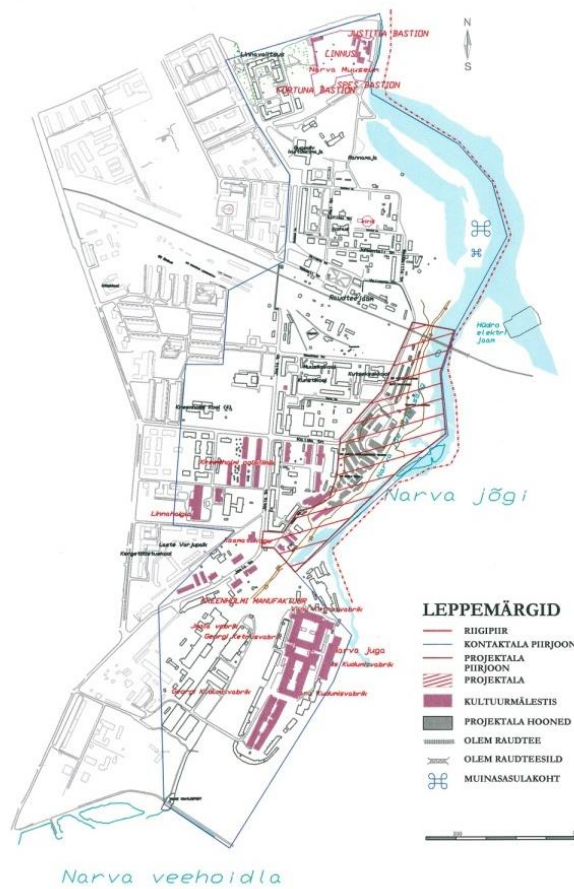
Joonis 5.1.5 Vaated ja rohealad

Allikas: Autori skeem

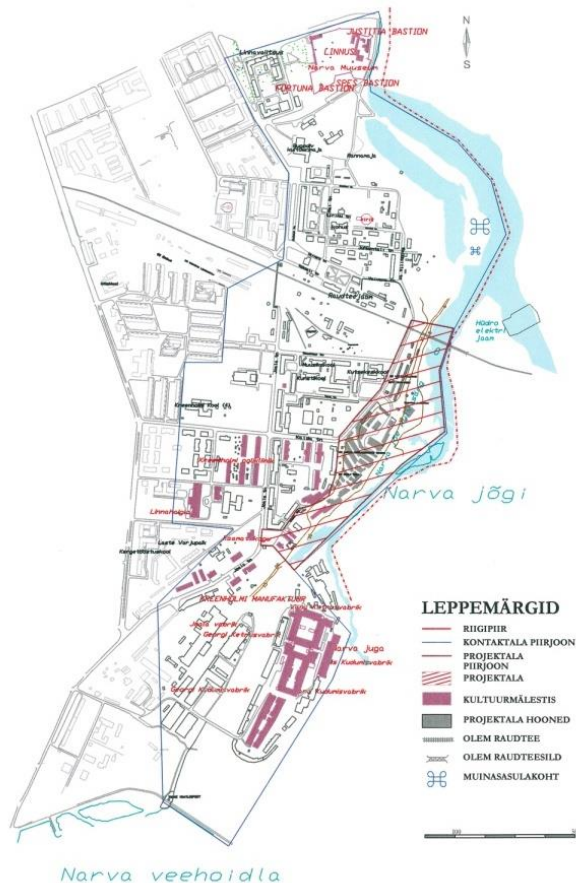
5.1.4 Piirkonna väärtus

Kreenholmi linnaosast idas on rohkete kultuurimälestistega muinsuskaitse kitsendustega ala.

Joonis 5.1.6 on märgitud säilinud ja enamus heas korras olevad 19. sajandi lõpus rajatud hooned.

Kõik nad kuuluvad Kreenholmi manufaktuuri kompleksile.

Joonis 5.1.6. Kreenholmi linnaosa kultuurmälestised

Allikas: Autori skeem

5.1.5 Sotsiaalne analüüs

Vastavalt rahvastikuregistri andmetele seisuga 01.01.2017. a. elab Narva linnas 57 130 inimest, kellest 25 793 (45%) on mehed ja 31 337 (55%) naised. Nendest vanuses 0 kuni 19 siis 10 717 (19%) noort, vanuses 20 kuni 64 on 33 686 (59%) töövõimelisi (nendest on aga rohkem kui pooled vanemad kui 40) ning vanemaid kui 64 aastaseid on 12 727 (22%).¹

Vastavalt Narva sotsiaalhoolekande arengukavale 2014-2020² peavad linna peamised töösuunad soodustama keskeas ja eakas vanuses inimeste aktiivsuse toetamist. Noorsootöö arengukavas³ on märgitud, et kaasaegsest keskkonnast on linnas puudu ning näeb ette selle loomise võimalust, sh ekstreemspordiga tegelemise võimalust.

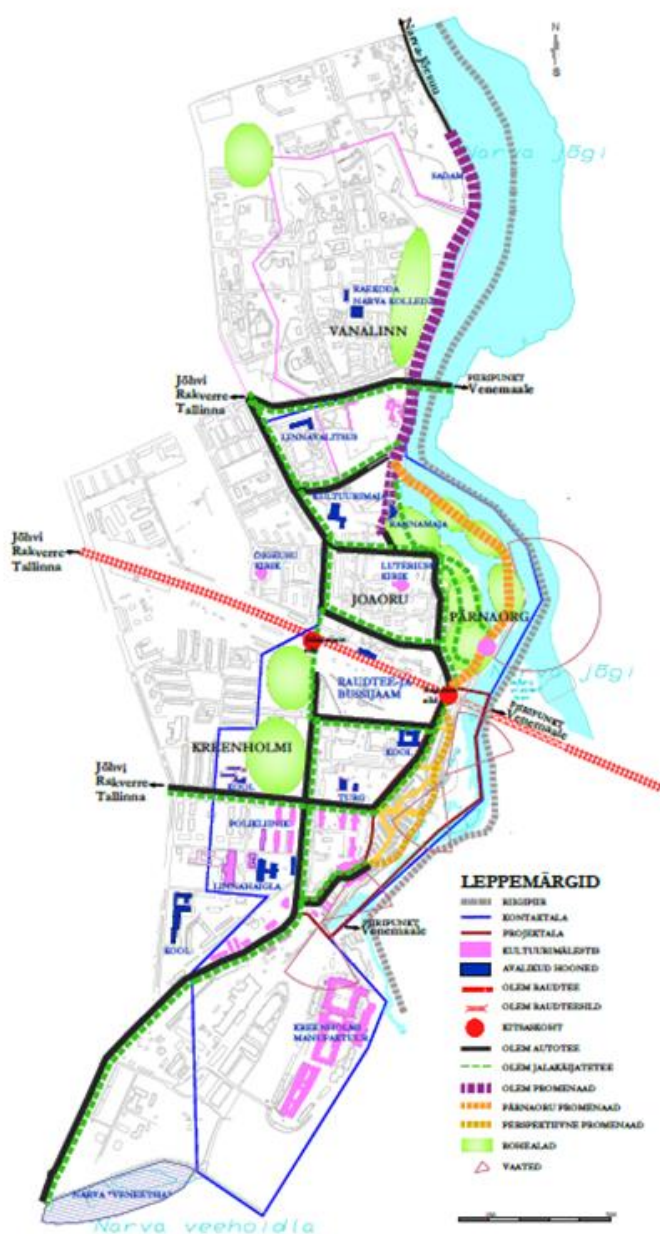
¹ Andmed on võetud: www.stat.ee/ppe-55737

² <http://web.narva.ee/files/6801.pdf>

³ <http://www.narva.ee/files/7117.pdf>

5.1.6 Kaldaala terviklikkus

Üks oluline osa on linna Narva jõe kaldaala territooriumi analüüs alates Kulgu sadamast lõpedes Narva sadamaga või olemasoleva promenaadi lõpuga (Kaldaala terviklikkus ja lähiala analüüs Joonis 5.1.7). Skeemil on selgelt näha, et projektalal puudub täiesti läbipääs ning nimetatud ala katkestab sujuvat liikumist mööda kallast. Samas projektala asub kahe piiripunkti vahel – Narva 2 piiripunkt ja raudteesilla piiripunkt. Seega projektala osutub väga tähtsaks mitte ainult Narva jaoks, vaid terve Eesti esinduskohaks.

Joonis 5.1.7 Kaldaala terviklikkus ja lähiala analüüs

Allikas: Autori skeem

5.2 Projektala analüüs

Projektala olemasoleva olukorra illustratiivne materjal on leitav lisa 3.

5.2.1 Ühendusteel ja parklad

Projektalale on ligipääs Kalda tänavalt ning Narva 2 piiripunkti juures asuva Kose tänava kaudu. Mõlemad teed on vananenud, kohati on hea kattega, kohati aga on väga kehvas seisukorras. Samasugune seis on kergliiklusteedega.

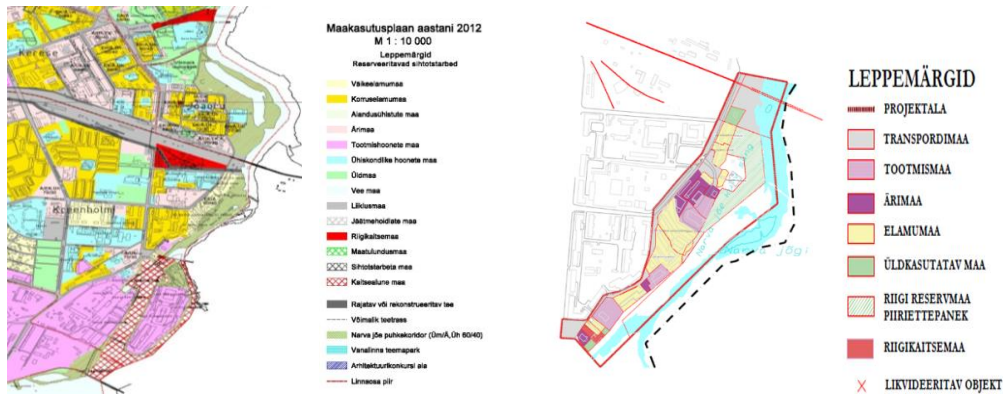
Projektalas läbitavat teed ei ole, kuna ala keskel asuvad ärihooned ja laod ning antud territoorium on suletud. Garaažikooperatiivide territooriumile on pääs avatud kõigile. Pääseda sinna on võimalik Kose tänavalt Narva 2 piiripunkti juurest. Kalda teele pääs puudub. Kalda tee poolt on ala poolenisti piiratud kõrge betoonaiaga.

Põhjas, raudteesilla poolses osas on projektala avatud. On võimalik vabalt pääseda ka endise keemilise puhastuse mahajäetud hoonesse.

Narva 2 piiripunkti juures on parkla, mis on nädalavahetustel autosid täis. Parkla on korrastamata, paljud pargivad murualale, mistõttu need alad on rikutud. Iga äriterritooriumil on oma parkla töötajatele ja külastajatele.

5.2.2 Projektala kasutus praegu

Projektala on maakasutuse järgi 60% äri- ja tootmismaa ning 40% on elamumaa, kus on ehitatud garaažide kompleksid (Joonis 5.2.2 ja Joonis 5.2.2). Projektala põhjal asub üldkasutatav maa (1807 m²) ning riigimandis asuv transpordimaa (6702 m²) nendest 1594 m² looduslik rohumaa. Jõe kaldale pääs on võimalik ainult üldkasutatava maa pealt.

Joonis 5.2.1 Maakasutusplaan aastani 2012 Joonis 5.2.2 Maakasutusplaan

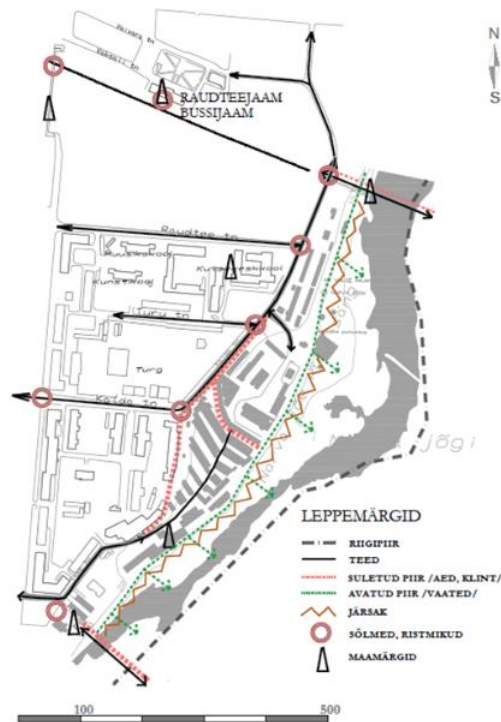
Allikas: Narva linna üldplaneering, 2012 Allikas: Autori skeem maa-ameti kaardi põhjal, 2019

5.2.3 Vaated

Ala asub perspektiivselt looduskaunis kohas. Jõekaldalt jõe ja projektalale vaade on endise keemilise puhastuse hoone juurest ning garaažkooperatiivi GÜ “Narva Garaažiühistu Tsaika” kõige kõrgemalt põhjapoolsest osast betooniaia juurest. Kalda tänaval piirab vaadet jõe üsna pikalt olemasolev betoonaed.

5.2.4 Projektala ruumiline olukord analüüs K. Lynchi teooria järgi

Ruumianalüüs põhineb Kevin Lynch'i välja töötatud teoorial (1960). Maastiku ilme moodustavad erinevad elemendid, sellised nagu teed/rajad, maamärgid, ääred/piirid/servad, sõlmpunktid ja piirkonnad (Joonis 5.2.4).

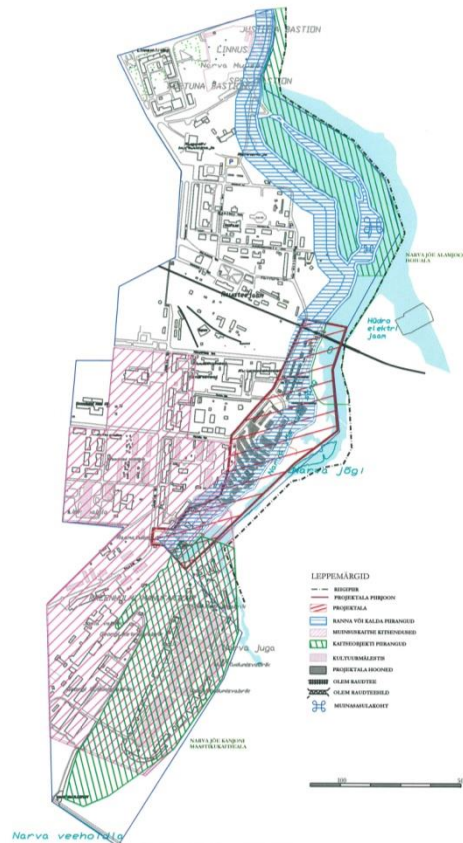

Joonis 5.2.4. Ruumitaju elementide analüüs K. Lynch'i teooria järgi

Allikas: Autori skeem

5.2.5 Projektalal asuvad kitsendused

Ala läbib ranna või kalda piirangute tsoon (Joonis 5.2.). Osaliselt on ala muinsuskaitse kitsenduste võõndis. Lõunast asub ala lähedal Narva jõe kanjoni maastikukaitseala ning põhjast Narva jõe alamjooksu hoiuala.

Joonis 5.2.5. Kitsenduste skeem

Allikas: Autori skeem

5.2.6 Projektala kasutuse perspektiiv

Vastavalt Narva üldplaneeringule peetakse garaažikomplekside paiknemist sobivaks raudtee ääres ja linnaruumis väheolulistest kohtades (nt arhitektuurimälestistest vms eemal). Asukohana ebasobivaks ja pikemas perspektiivis likvideeritavaks ette nähtud garaažikompleksidele on Narva linna üldplaneeringu kaardil reserveeritud uued juhtotstarbed:

- Kreenholmi linnaosas Kalda tn 18 ja 22 ning Kose tn 20 ja 22, kus suured garaažikompleksid asuvad looduskaunis kohas jõe kaldal, kalda piirangu vööndis ja vahetult arhitektuuriväärtuslike Kreenholmi manufaktuuri arhitektuuriansamblisse kuuluvate hoonete kõrval. Maa sobivam sihtotstarve oleks sotsiaal- või haljasmaa.

6 KONTSEPTSIOON

Kontseptsiooni idee koostamisel lähtusin eelnevalt tehtud piirkonna ajaloo ja väärtuste analüüsist. Projektala kontseptsiooni idee luua nii Narva elanikele kui ka turistile avatud, kasutatav ja terviklik Narva jõe kalda promenaad. Projektala on üks promenaadi osa, ühendades uus Narva promenaad, Jõeoru puhkeala ja Kreenholmi manufaktuuri vabrikute hoonete kompleksi ning miks ka mitte tulevikus Kulgu sadama (Narva linna lõunapool asuval Narva veehoidlal) üheks.

Projekteeritava ala väärtuslik asukoht ja ala suurus võimaldab luua kaldale uute funktsioonidega park. Projekteeritav pargiala on visiitkaardiks Eestisse saabujale nii jala Narva piirpunkt 2 kaudu, kui ka rongiga üle raudtee silla, kuna asub nende kahe punkti vahel ning on hästi vaadeldav Venemaa poolt. Narva jalakäijate piiripunkti kasutavad aktiivselt piiri ületamiseks kohalikud elanikud ning projekteeritav ala on kindlasti neilegi kulgemistee piiripunktist koduni.

Muistsest ajast on Narva jõgi tuntud kui „tee varjaagidest kreeklasteni“¹. Minu planeeritav ala on samuti tee: tee olemasolevast promenaadist Kreenholmi linnaossa Kreenholmi manufaktuurini. Kuna jõgi täispikkuses ei ole laevatav, siis kaldatee rikastab Narva elukeskkonda, sest kontseptsiooni idee teha ala looduslähedaseks kõrghaljastusega. Ala projekteerimisel on arvestatud ka võimaliku Narva veehoidla tammi avamisega seoses Kreenholmi saare veekanalite taastamisega Kreenholmi manufaktuuri planeeringu realiseerimisel. Seetõttu muutub Narva jõgi planeeritaval alal vaadeldavamaks.

Projektala teede võrgustik võimaldab läbida ala mugavalt ning erineva liikumiskiirusega nii jala kui ka jalgrattaga või muu sarnase liikumisvahendiga (nr rula, rulluisud). Erinevad avatud ja suletud pargiruumid, mis on loodud haljastusega, kutsuvad pargi küllastajat peatuma, et jääda siia pikemaks.

Kontseptsioon lähtub väärtustest nagu: tervislik eluviis, aktiivne liikumine, looduskeskkonna lähedus. Aktiivse tegevuse alad on planeeritud koolide lähedusse ning rahulikum, pigem romantiline olemine on toodud elumajade kõrvale.

Analüüsist tulenevalt jäävad pargialalt vaadeldavateks ajalooline kellatorn, Narva kosk ning raudtee sild.

---

¹ Mihhailov, L. (2016). Narva jõe asulad, lk 26

Narva on tuntud jõesilmude (*Lampetra fluviatilis*) poolest. Narva jõe kallas on hooajal kalureid täis. Ning sellest tuleb kujunduse kontseptsiooni kandev idee kaluri külaga seotud temaatika: kalaskulptuurid, ronimisvõrgud, mängulaev.

Turvalisuse lisamiseks ja kasutusaja pikendamiseks on teede võrgustik ja aktiivsed tegevusalad on valgustatud.

Projektala läbib ranna kaitsevöönd ning seetõttu on raskendatud uute hoonete püstitamine. Alale annab väärtust võimalus rekonstrueerida olemasolevat endist keemilise puhastuse hoonet ning kasutada seda erinevate funktsioonidega avaliku hoonena.

7 LAHENDUSE KIRJELDUS

7.1 Tsoneerimine ja funktsioonid

Projekteeritav ala on tinglikult jaotatud seitsmeks erineva funktsiooniga osaks (Joonis 7.1.1.). Pargi kõige laiemat osa läbib jalakäijate bulvar, osutades Kalda tee pikendusena alates Kalda, Gerassimovi ja Joala tänavate ristmikust kuni Narva jõe kaldani. Laia teed ümbritseb puude allee ning koos purskkaevudega moodustab see pargi peaväljaku, kus on võimalik korraldada erinevaid vabaõhuüritusi, nt. käsitöö turgu vms. Peaväljaku mõlemal pool asuv amfiteater laseb toimuvaid üritusi rahulikult nautida. Parki pääsemiseks on selliseid laiu sissepääse nn. bulvareid kokku kolm.

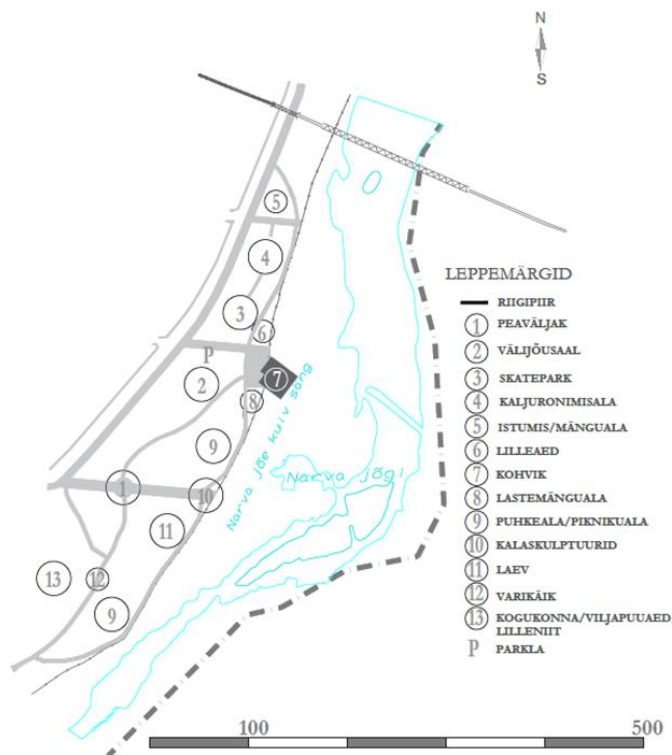
Pargis on erinevate funktsioonidega rekonstrueeritud hoone. Lähedal asub autoparkla.

Kõige noorematele on loodud mänguala erinevate mängu- ning virgestusvahenditega, mis võimaldavad lapsevanematel aktiivselt koos lastega aega veeta.

Noortele on loodud skatepark, kaljuronimissein ning väli jõusaal. Kooli lähedal on istumisala, kus noortel on võimalik rahulikult aega veeta, aga mis on sobilik ka õppetöökse ning mida saavad ühtlasi kasutada kõik vanusegrupid.

Kogukonnaaed pakub võimalust kõrgetes peenardes kasvatada toidupoolist ning viljaaed pakub nii õiteilu kui ka värskaid puuvilju. Lilleaed ehk roosarium koos istumispaviljoniga võimaldab nautida lilleõitsemist maikuust kuni oktoobrini.

Pargis on mitmes kohas puhkeala koos eraldiseisvate istumiskohtadega, mida saab kasutada vabas õhus aja veetmiseks nii pikniku pidamiseks kui ka grillimiseks.

Joonis 7.1.1. Projekteeritava ala tzoneering

Allikas: Autori skeem

7.2 Teed ja väljakud

Projektala rajatavad teed on erineva katttega. Kalda tänavaga paralleelselt kulgev kergliiklustee on kahe katttega: jalgratturitele mõeldud tee kate on punase tooniga asfaltbetoon ning jalakäijate osa on kaetud betoonkiviga „mungakivi“.

Bulvarid ehk väljakud on kaetud betoonplaadiga. Pargi sisemised teed on projekteeritud betoonkiviga „mungakivi“.

Kõige nooremate mänguväljakul ja välisjõusaalis on kasutatud Playtop kummikate.

7.3 Noorte istumisala

Noortele mõeldud puhkeala, mis on kasutatav erivanuses külastajate poolt. Laudisest istumiskastid on inspireeritud kaldale laotatud ümberkeeratud kalurite paatidest (Lisa 4). Ala katteks on graniitsõelmed. Ala on eraldatud kergliiklusteest haljastusega ning avatud promenaadile ja raudteesillale.

7.4 Kaljuronimisala

Kunstkalgud on kuni 5 m kõrged (Lisa 4), mis võimaldavad tegeleda noortel ekstreemspordiga, mille jaoks Narvas puuduvad tingimused. Ala on projekteeritud kasutajale alates 12. eluaastast. Ala kattena on graniitsõelmed.

7.5 Skatepark

Skatepark on projekteeritud 1000 m² suuruse asfaltkatendina (Lisa 5). Mürasummutamiseks ja omaette ruumi saavutamiseks skatepargi on ala eraldatud põõsastikuga. Skatepargi elemendid täpsustatakse tööprojekti koostamisel kaasates vastavaid selle ala spetsialiste ja arvestades noorte soovidega.

7.6 Välisjõusaal

Välisjõusaali jaoks on kasutatud seadmete komplekt, mis on väljatöötatud noortele vanusest alates 13. eluaastast, kes harrastab või soovib hakata harrastada nn Street Workout ja Parkour (Lisa 5). Kõrvuti seisvad samasugused vahendid võimaldavad treenida koos nii algajal kui ka edasijõudnul ning algajal on suurepärane võimalus õppida õigeid liigutusi kopeerides neid kogunud tegijal. See on ideaalne kohtumis- olemiskoht noortele, eriti teismelistele. Kõrghaljastus ja põõsastik loob eraldi maastikus ruumi, samas andes võimalus jälgida seal toimuvat, näiteks võistluste ajal. Alal asuvad pingid.

7.7 Mänguväljakud ja virgestusala

Mänguväljak on projekteeritud lähtudes erinevate vanuse gruppide vajadusest kompaktselt ühele alale. Alale on valitud mänguvahendid (Lisa 6) vanusele 1-3, 3-6 ja 6-12. Kõige silmapaistvamad mänguplatsid on kaluritevõrgu meenutavad ronimisvõrgud 3-8 ja 5-12. aastastele. Samal alal on virgestusvahendid kõigepealt lapsevanematele, aga lapsed saavad samuti neid vahendeid kasutada. Virgestuala on jagatud kaheks grupiks – üks on tee kõrval ning teine on eraldatud hekiga pigem tähelepanu mitte vajavale harrastajale.

Jalutustee ääres maas olevad batuudid ning lauatenнисe lauad, kogukonnaaia juures asuv kiik annavad võimalused rahuliku liikuvale pargi külastajale kogeda mängulusti mitte ainult mängimiseks eraldatud alal.

Eraldiseisva mänguväljakuna on pargis puidust laev inspireerituna esimeste Narva jõe peal libisevatest purjelaevadest.

7.8 Kogukonnaaed ja varikäik

Kogukonnaaed koosneb 300 m² graniitsõelme kattega alast, kuhu on paigutatud kõrgendatud peenrad (Lisa 7). Aia kõrval on istutatud viljapuud ja viljapõõsad ning vaba maaala olemasolu võimaldab huvi korral juurde istutust. Kogukonnaaeda pääseb läbi taimedega kaetud varikäiku. Varikäik on projekteeritud kahemeetrise vahedega seisvate postväravatena. Kogukonnaaeda ümbritseb lilleniit.

7.9 Väikevormid

Pargialale on projekteeritud Atix OÜ firma kataloogist leitavad lakoonilised tumedat tooni pargipingid koos samas stiilis prügikonteineritega. Noortealadele on lisatud noortepärased istumispingid ilma istumisala ja seljatoeta. Kohviku ja noortealade kõrvale on projekteeritud jalgrattahoidjad. Puhkealadele lisanduvad puidust voolujoonelised disainpingid, kiikkiigid, piknikulaudade komplektid ja betoonist lauateniselauad. Peaväljakul asuvad betoonist laevakujulised lillevaasid. (Lisa 7).

Peaväljaku lõpus on projekteeritud kalaskulptuurid, mis sümboliseerivad Narva jõe kalarikkust. Skulptuurid on samuti laste mängupaik, kuna nende peal saab istuda ja ronida. Skulptuurid on valmistatud pronksivalust ja kaetud vandaalitsemisvastase materjaliga. Skulptuure on kokku seitse ning igaühe kõrvale on paigaldatud teekattesse plaad lühikese selgitusega.

Peaväljakule on projekteeritud üks ümmargune purskkaev välisdiameetriga 6,4 m ja sisediameetriga 4,6 m. Veepurske kõrgus on 4 m. Purskkaevu lähedusse rajatakse Ø1500mm teeninduskaev.

Promenaadi kõrgele kaldale on projekteeritud malmvalu postidest ja terastorudest valmistatud piire sarnaselt olemasolevale Narva promenaadil. Piirde postid paiknevad teineteisest 2m kaugusel. Posti kõrgus 1,35m. Ülemise piirdelati kõrgus maapinnast 1,20m. Piirdepostide alla rajatakse betoonist vöö 30x30cm. Piire värvitakse musta metallvärviga.

7.10 Valgustus

Valgustite (Lisa 8) valikul on lähtunud olemasoleva promenaadi lahendusest jätkates ühisjoont. Teid valgustab tänavavalgusti BEGA BEGA 84 991 K3, värv graphite, kõrgus maapinnast on 4 meetrit ja valgustite omavaheline kaugus on 15 meetrit.

Kergliiklustee (jalakäijate ja jalgratturite tee) on valgustatud tänavavalgusti BEGA 84 126 K3, värv graphite, kõrgus maapinnast 4,6 meetrit, kaugus 8 meetrit.

Kalaskulptuuride valgustamiseks on kasutatud süvistatud valgusti BEGA 77 066 K3, kaugus skulptuurist 0,5 meetrit.

Purskkaevu valgustamiseks ja udupurskkaevute vahele on kasutatud süvistatud BEGA 99 115.

Noorte tegevusaladele on projekteeritud prožektorid WE-EF PFL240 LED, post AM-R Type 2, 240-1097, kõrgus 10 meetrit, värv anthracite grey.

Valgustuse tööprojekti koostamiseks kaasatakse valgustuse insener.

7.11 Haljastus

Haljastuse valikul on arvestatud väljakute ja bulvarite esinduslikkusega, aga ka looduslikku koosluse rikastamise ja säilitamisega. Haljastuse paigutamisega on loodud suletumaid ja avatumaid pargiruumi. Suletumad ruumid toovad parki privaatsust ja eraldi olemise võimalust, eriti lähtudes noorte vajadusest sellele. Avatumad ruumid annavad võimaluse nautida vaateid ja takistamatut liikumist. Lisaks puude ja põõsastele on parki projekteeritud lilleaas, mis annab võimaluse kõikidel huvilistel tutvuda aasal kasvavate taimedega ning seal elavate putukate ja liblikatega.

Haljastuse lahenduses on kasutatud esinduslikumates kohtades suurelehist pärna (*Tilia platyphyllos*). Suurematele aladele on istutatud harilik vaher (*Acer platanoides*) ja selle sordid `Crimson King`, `Columnare` ning `Drummondii`, mis annavad pargile suvel, aga eriti sügisel erivärvilise silmailu. Parki on veel projekteeritud elegantsed ja õhulised künnapuud (*Ulmus laevis*), Maximowiczi kased (*Betula maximowicziana*), arukased (*Betula pendula*), harilikud pihlakad (*Sorbus aucuparia*), kaunid pihlakad (*Sorbus decora*), Tüüringi pihlakad (*Sorbus x thuringiaca*) `Fastigiata`, hõberemmelgate sordid (*Salix alba*) `Gold`(`Vitellina`) ja `Sericea` ja rabe remmelgad (*Salix fragilis*)`Bulata`.

Romantilise maalähedase taju esiletoomiseks on puhkealadele projekteeritud iluõunapuude sordid (*Malus*) `Royal Beauty`, `Royalty`, Hartwigi mariõunapuu (*Malus x hartwigii*) `Katherine`, hapu kirsipuud (*Prunus cerasus*) `Läti Madal`, Sahhalini kirsipuu (*Prunus sargentii*) ning magus kirsipuu (*Prunus avium*) `Plena`.

Okaspuudest on projekteeritud torkava kuuse (*Picea pumdens*) hõbedased vormid, mis on võimsad aktsendid suvel ning pakuvad rohekat-sinakat ilu kogu talve perioodil.

Põõsastikul on väga tähtis koht pargis, see annab elupaiku lindudele, väikestele loomadele ning putukatele. Põõsastiku moodustavad: harilikud viirpuud (*Crataegus rhipidophylla*) ja verevad viirpuud (*Crataegus sanguinea*), harilikud sarapuud (*Corylus avellana*), arooniad (*Aronia melanocarpa*), magesõstrad (*Ribes alpinum*), põõsasmaranad (*Potentilla fruticosa*), siberi kontpuud (*Cornus alba*) `Westonbirt` ja verev kontpuu (*Cornus sanguinea*) `Magic Flame` ning harilikud sirelid (*Syringa vulgaris*) ja selle sordid `Aucubaefolla`, `Michel Buchner`, `Lebioduszka`.

Kogukonnaaeda istutakse viljapuud: erinevate sortide õunapuud (*Malus*), pirni- (*Pyrus*) ja kirsipuud (*Prunus*). Noorte aladesse lisatakse mustsõstrapõõsad (*Ribes nigra*), söödavad kuslapuud (*Lonicera caerulea*).

Puhkealadele on projekteeritud väikeste rühmadena aedhortensia (*Hydrangea paniculata*) `Grandiflora`.

Pergola ümbritsevad metsviinapuud (*Parthenocissus quinquefolia*), mis on kiirekasvulised ning erivärvilised: rohelised suvel, erepunased sügisel ja toredad erikujulased pruunid oksad talvel.

Roosiaed moodustab eraldi ala ca 600 m² ning alal (Graafiline osa, joonis 6) on esitatud nii pargiroosid (sordid: `Hansaland`, `Robusta`), peenraroosid (sordid: `Hanne`, `Guernsey`, `Lavaglut`, `Annapurna`, `Laulupidu`, `Aspirin`, `Lumivalgeke`, `Stockholm`, `Friesia`, `Tiia`, `Fresco`, `Sunny Beach`, `Folklore`, `Pervaskyi Sneg`, kui ka pinnakatteroosid (sordid: `Lovely Fairy`, `The Fairy`, `Mainaufeuer`, `Palmenkarten Frankfurt`). Ning kevadeks õiteiluks on lisatud varaõitsevad pojengid: `Red Charm`, `Charles Burges`, `Black Beauty`, `Early Scout` ja `Coral Fay`. Roosipõõsaaste vahed on täidetud selliste püsikutega nagu Schmidt'i puju (*Artemisia schmidtiana*), valged ja sinised lobeeliad (*Lobeelia*), hõbelehed (*Cineraria maritima*) `Hõbedane`, roomavad akakapsad (*Ajuga reptans*).

Peaväljaku ümbritsevad nagu udupurskkaevu korduspiisked Argentiina raudürdi (*Verbena bonariensis*) istutusosalad.

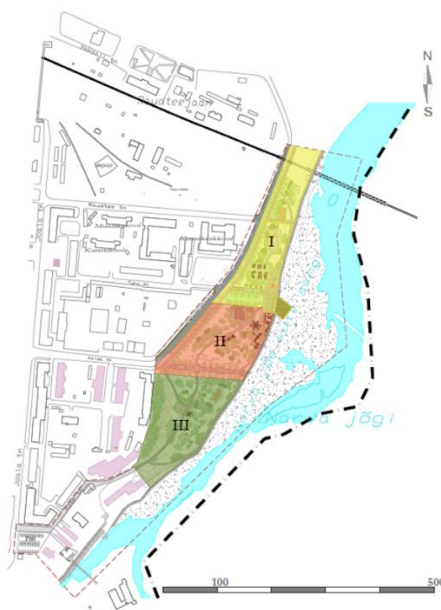
8 KONTSEPTSIOONI ELLUVIIMISE VÕIMALUSED JA ARENDUSETAPID

Projektilahenduse rajamistööd on võimalik teostada kolme või nelja etapina (Joonis 7.11.1). Esimesena etapina näen kõige põhjapoolsema osa rajamise vajalikust, ehk noorte ala: istumisala, kaljuronimine ja skatepark koos kõige väiksema bulvariga.

Järgmise etapina (või koos esimesena) tuleb rekonstrueerida endise keemia puhastuse hoonet ja rajada keskmist bulvari koos parklaga.

Koos esimese etapiga on võimalik kaasata garaažideühistud kogukonna tegevustesse, korraldades, näiteks, kohvikute päevad, mehaanikute võistlused jms. Garaažidealad saab korrastada ja kaunistada talgute korras.

Kolmandana etapina teostada lastemänguväljaku ja välisjõusaali rajamist koos pargi esimese puhkealaga ning selles etapis võib rajada ka peaväljaku. Samas võib peaväljaku rajamist teostada koos kogukonna-, viljaaia ning teise puhkealaga neljandas etapis.

Joonis 7.11.1. Rajamise etapid

Allikas: Autori skeem

9 KOKKUVÕTE

Käesolevas töös käsitletud projektala asub Ida-Virumaal, Narva linnas Kreenholmi linnaosas raudtee silla, Kalda tee ja Narva2 piiripunkti (jalakäijate silla) vahele jääval alal. Tegemist on väärtusliku jõeäärse alaga, Narva jõe kaldaga, mis asub kahe kaitsva loodusobjekti vahel: lõunal Narva jõe kanjoni maastikukaitseala ja põhjal Narva jõe alamjooksu hoiuala vahel.

Hetkel projekteeritav ala on maakasutuse järgi 60% äri- ja tootmismaa ning 40% on elamumaa, koosneb 17 katastriüksusest ning pindalalt on kokku 16,2 ha.

Töö käigus on analüüsitud projektala ja selle kontaktala kultuurilis-ajaloolist, maastikulist ja linnaehituslikku kujunemist ning koostatud olemasolevate garaažide asemele maastikuarhitektuurne visioonprojekt vajadusest avaliku haljastatud ala rajamiseks. Lahendus seob omavahel rohekoridorina projekteeritud ala ja olemasolevat uut Narva promenaadi, puhkealana aktiivselt kasutava ja tulevikus planeeritud korda teha Pärnaoru ja juba praegu populaarse turismiobjektina endise Kreenholmi manufaktuuri ning avab linna elanikele ja külastajatele Narva jõe kanjoni maastikukaitseala.

Uurimisel on selgunud vee tähtsus inimese elus läbi aegade, veeäärsete alade kasutamist ja taastamist ning korrastatud veeäärsete piirkondade positiivne mõju linnaruumile ja linnakasutajale.

Oma töös keskendusin Narva jõe olulise ajaloo- ja väärtusnäüansside uurimisele. Ma pidasin tähtsaks analüüsida, kui palju on ala ümbruses kaitse all olevaid hooneid. Väga tähtis oli graafiliselt näidata teede võrgustikku, eriti jalakäijate teede võrgustiku. Järgmine etapp oli koguda materjale kohapeal, kaardistades vaateid, sõlmpunkte, meeleolu. Lisaks kaardistasin Narva linna üldplaneeringu ja kontaktalas kehtestatud detailplaneeringud.

Projekteeritava ala väärtuslik asukoht ja ala suurus võimaldab luua kaldale uute funktsioonidega park. Uue haljasala kontseptsioon loob nii Narva elanikele kui ka turistile avatud, kasutatava ja tervikliku Narva jõe kalda promenaadi. Park on üks promenaadi osa, mis ühendab uue Narva promenaadi, Jõeoru puhkeala ja Kreenholmi manufaktuuri vabriku hoonete kompleksi ning tulevikus ka Kulgu sadama (Narva linna lõunapool asuval Narva veehoidlal) üheks.

Pargiala on visiitkaardiks Eestisse saabujale nii jala Narva piirpunkt 2 kaudu, kui ka rongiga üle raudtee silla, kuna asub nende kahe punkti vahel ning on hästi vaadeldav Venemaa poolt. Narva jalakäijate piiripunkti kasutavad aktiivselt piiri ületamiseks kohalikud elanikud ning loodud park on kindlasti neilegi kulgemistee piiripunktist koduni.

Muistsest ajast on Narva jõgi tuntud kui „tee varjaagidest kreeklasteni“¹. Minu planeeritav ala on samuti tee: tee olemasolevast promenaadist Kreenholmi linnaossa Kreenholmi manufaktuurini. Kuna jõgi täispikkuses ei ole laevatav, siis kaldatee rikastab Narva elukeskkonda, sest kontseptsioon on teha projekteeritav ala looduslähedaseks kõrghaljastusega. Arvesse on võetud ka võimaliku Narva veehoidla tammi avamine, seoses Kreenholmi saare veekanalite taastamisega Kreenholmi manufaktuuri planeeringu realiseerimisel. Seetõttu muutub Narva jõgi planeeritaval alal vaadeldavamaks.

Uus teede võrgustik võimaldab läbida ala mugavalt ning erineva liikumiskiirusega nii jala kui ka jalgrattaga või muu sarnase liikumisvahendiga (nr rula, rulluisud). Erinevad avatud ja suletud pargiruumid, mis on loodud haljastusega, kutsuvad pargi külastajat peatuma, et jääda siia pikemaks.

Pargi kontseptsioon toetub sellistele väärtustele nagu: tervislik eluviis, aktiivne liikumine, looduskeskkonna lähedus.

---

¹ Mihhailov, L. (2016). Narva jõe asulad, lk 26

10 KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU

Aiakunst läbi aegade, II osa (2004)

Berleant, A. Aesthetics and Environment: Variations on a Theme. [WWW] https://books.google.ee/books?id=0rIHDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=et&source=gbs_ge_s ummary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (16.03.2018)

Gehl, J. (2017). Linnad inimestele

H. Smith, M. S. G. Ferrari. (2012) Waterfront regeneration. Experiences in City-building.

Hoiualadega jõed Virumaal 2. Narva jõgi. (2011)

Hornsbergs Strandpark. [WWW] <https://www.archdaily.com/301967/hornsbergs-strandpark-nyrens-arkitektkontor> (24.04.2018)

Jaani, A. (2000). Eesti-Vene piiriveekogud. Piirjõgi Narva Narva jõgi ja veehoidla: artikleid hüdroloogiast

Koguteos Virumaa. Lääne-Viru Maavalitsus

Lapin, V. (2015). Peterburi lõhnad ja helid

Lynch, K. (1960). Image of the City

Mihhailov, L. (2016). Narva jõe asulad

Mäesalu, A. (2015). Eesti ajalugu, kronoloogia.

Narva noorsoos arengukava 2014 – 2020. [WWW] <http://www.narva.ee/files/7117.pdf> (27.09.2018)

Narva sotsiaalhoolekande arengukava, 2014 – 2020. [WWW] <http://web.narva.ee/files/6801.pdf> (27.09.2018)

Preventive and Planned Conservation. (2014). Safeguarding historic urban waterfront in the developing countries

Sammaloo, P. (2000). Narva jõelaevandus aastate 1855-1955. Eesti Akadeemiline Sõjaajaloo Selts. Narva jõgi ja veehoidla: artikleid hüdroloogiast

Statistikaamet. [WWW] www.stat.ee/ppe-55737 (27.09.2018)

SWA. Sava Promenada at the Belgrada Waterfront. [WWW] <https://www.swagroup.com/projects/belgrade-waterfront-master-plan/> (02.03.2019)

Vana Narva: ehitised ja inimesed. (2012)

Water Communities, (2010) [WWW] <http://ebookcentral.proquest.com/lib/nlibee-ebooks/detail.action?docID=554820> (11.03.2018)

Üldplaneeringud. Narva Linnavalitsuse koduleht. [WWW] <http://www.narvaplan.ee/?menu=2&page=0> (18.02.2018)

Денисов, М.Ф. (1981). Набережная – важный фасад города

Коченовский, О. (1991). Нарва. Градостроительное развитие и архитектура

Нарва. Культурно-исторический справочник. (2001). Нарвский музей

Töös kasutatud fotomaterjali allikad:

1. Narva linna asukoht Eesti kaardil. Narva üldplaneeringu seletuskiri, 2012
2. Århusi jõeäärne ala. Tänapäev. www.visitaarhus.dk/aarhus/besoeg-dictes-aarhus (24.04.2018)
3. Århusi jõeäärne enne 1996. Gehl, J. (2017). Linnad inimestele
4. Sava Promenaad. <https://www.swagroup.com/projects/belgrade-waterfront-master-plan/> (02.03.2019)
5. Hornsbergs Strandpark. <https://www.archdaily.com/301967/hornsbergs-strandpark-nyrens-arkitektkontor> (24.04.2018)
6. Narva Jõepromenaad tänapäeval ja enne. <https://jesenija.livejournal.com/630664.html> (02.03.2019)
7. Narva 1860. aastatel. W. S. Stavenhageni terasgravüür raamatust "Album Baltischen Ansichten" (Mitau, 1866-1867), lk 15. Vana Narva: ehitised ja inimesed
8. Narva linna linnaosade skeem. Narva linna üldplaneering, 2012
9. Joaorg G. Christin, 19. sajandi lõpp. Vana Narva: ehitised ja inimesed, lk 119
10. Joaoru basseini. O. Haidak, 1930. aastad. Vana Narva: ehitised ja inimesed, lk 16
11. Kreenholmi veetorn ja saun. 20. sajandi algus. Vana Narva: ehitised ja inimesed, lk 100
12. Panoraamfoto Narva raudteesildadega. Mihhailov, L. Narva jõe asulad, 2016, lk 247
13. Narva raudtee sild ja vasak kallas. A. Intal, 20. sajandi algus. Vana Narva: ehitised ja inimesed, lk 90

14. Narva kosed. Vana Narva: ehitised ja inimesed, lk 82 ja 83
15. Narva jõgi ühes muudetud maastikuga – suvilad, tuhaväljad, soojuselektrijaam ja veehoidla. Imre Peenemaa, allikas: Hoiualadega jõed Virumaal 2. Narva jõgi, lk 29.
16. Raudteesilla juures asuvas paljandis. Hoiualadega jõed Virumaal 2. Narva jõgi, lk 30
17. Vaade Joaorule, all kanjonorus võib näha jõgi ja kaldal pikk vanimaid lubjakivisid. Hoiualadega jõed Virumaal 2. Narva jõgi, lk 30
18. Erineva leelistumisastmega tsoonide levik. Koguteos Virumaa. Lääne-Viru Maavalitsus, lk 68
19. Tuuleroos. Koostanud OÜ ELLE, Jõhvi meteoroloogiajaama 2002. aasta andmetel
20. Maakasutusplaan aastani 2012. Narva linna üldplaneering, 2012
21. Narva kart J. H. Schmidt, 1871. Narva jõe asulad, Leonid Mihhailov, 2016
22. Narva linna plaan, 1912. Narva jõe asulad, Leonid Mihhailov, 2016, lk 253
23. Narva üldplaan A. Soans, 1945. Коченовский, О. (1991). Нарва. Градостроительное развитие и архитектура, lk 224
24. Narva üldplaan, 1950.-d esimene pool. Коченовский, О. (1991). Нарва. Градостроительное развитие и архитектура, lk 227
25. Narva jõe valgala. Narva jõgi ja veehoidla: artikleid hüdroloogiast.
26. Istumisala (Tootja Kebony, disainis VEGA Landskab, 2014)
27. Kaljuronimisala. <https://www.extrahyperactive.com/2010/05/free-outdoor-climbing-wall-at-uw.html> (08.04.2018)
28. Standard skatepark H1 (Tootja: Atix OÜ, 2018)
29. Välisjõusaal. FSP10200 seadmete komplekt (Tootja: Atix OÜ, 2018)
30. Mänguväljaku vahendid. Atix OÜ
31. Mängulaev (inspiratsioonipilt St. James park in London)
32. Väikevormid. Atix OÜ
33. Pingid puhkealale (Tootja Kebony, disainis Goose Foot & Freshwest Design, 2015)
34. Paadikujuline lillevaas (Tootja OÜ Kiilibetoon, 2018)
35. Lauatenniselaud (Tootja OÜ Kiilibetoon, 2018)
36. Kogukonnaaed. <http://www.tematy.info/openphoto.php?img=/library/u/urban-community-garden> (05.02.2019)
37. Tänavavalgustid. BEGA kataloog
38. Katendid. <https://ikodor.ee/tooted/sillutiskivid/> (12.03.2019)

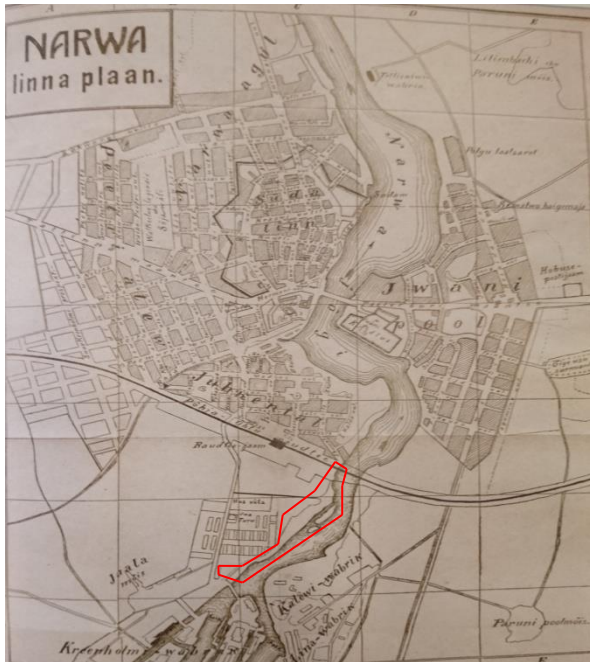
LISAD

10.1 Lisa 1. Ajaloolised kaardid ja fotod

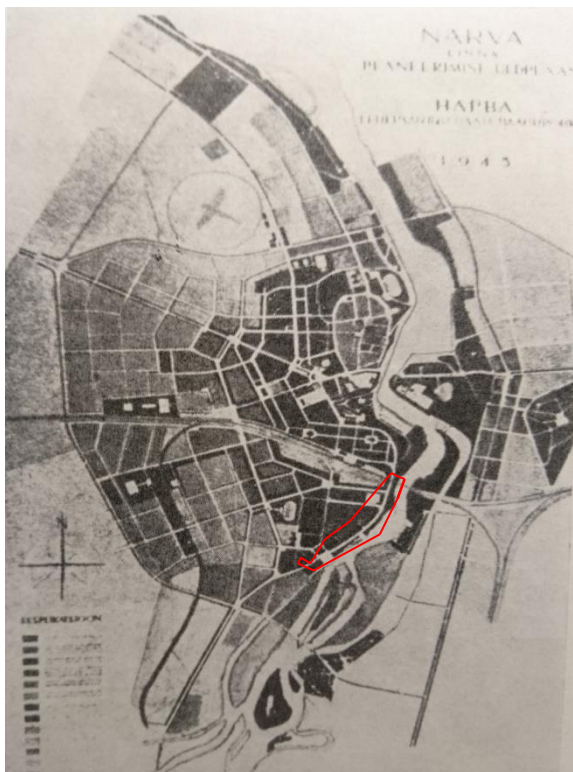
Joonis 1. Narva kaart J. H. Schmidt, 1871 (siin ja edasi autori poolt punasega märgitud projektala)

Allikas: Narva jõe asulad, Leonid Mihhailov, 2016

Joonis 2. Narva linna plaan, 1912

Allikas: Narva jõe asulad, Leonid Mihhailov, 2016, lk 253

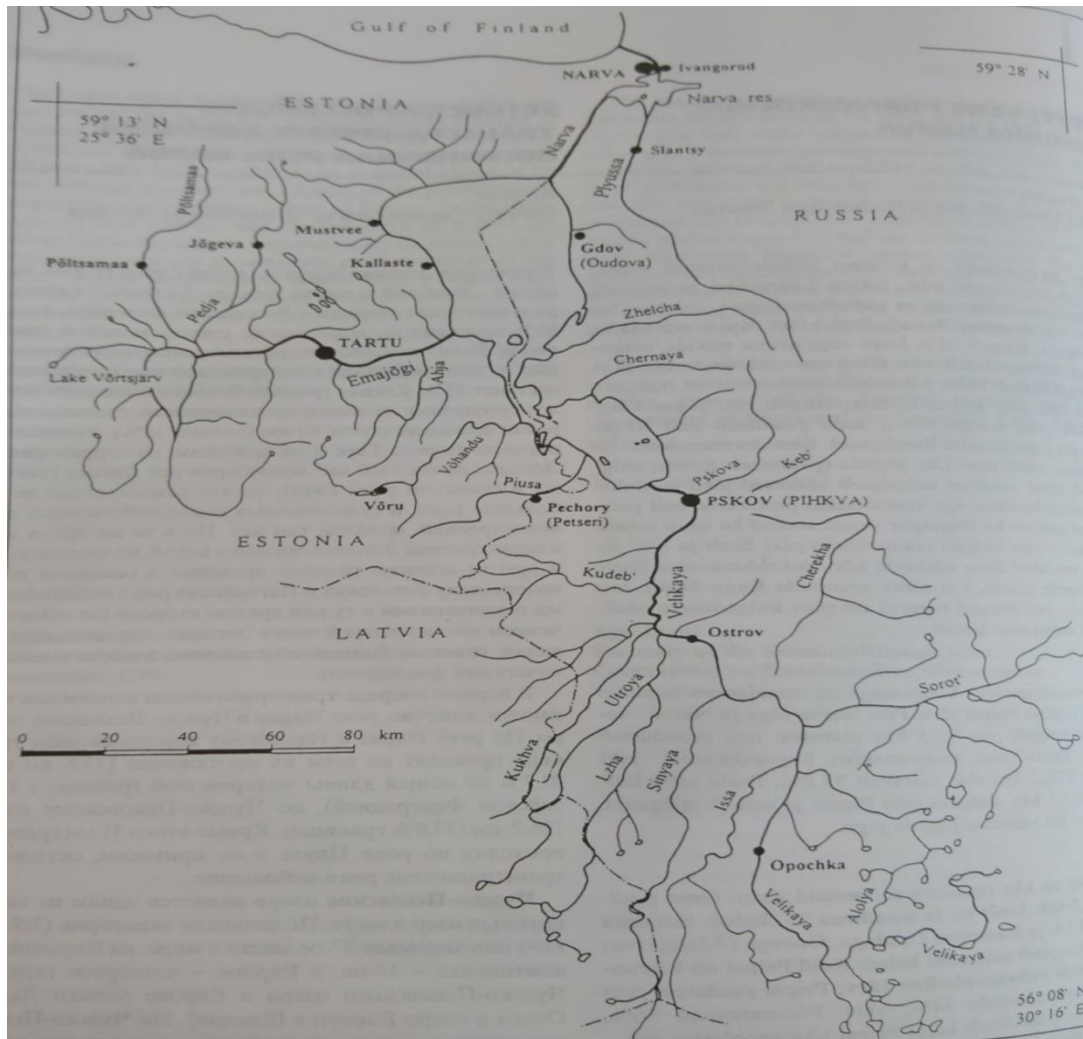
Joonis 3. Narva üldplaan A. Soans, 1945

Joonis 4. Narva üldplaan, 1950.-d esimene pool

Allikas: Коченовский, О. (1991). Нарва. Градостроительное развитие и архитектура, lk 224 ja 227

10.2Lisa 2. Narva jõe valgala.

Joonis 5. Narva jõe valgala

Allikas: Narva jõgi ja veehoidla: artikleid hüdroloogiast.

10.3Lisa 3. Fotod olemasolevast olukorrast

Joonis 6. Vaade Narva jõele piiripunkt 2 juurest

Joonis 7. Kreenholmi direktori Schowcrossi elamu, 1875

Joonis 8. Vaade lõunalt Kose tänaval Kreenholmi leivatehasele, 1893-1894

Joonis 9. Veetorn koos liituvaga hoonega, 1874-1898

Joonis 10. Vaade garaažialale sissepääsule

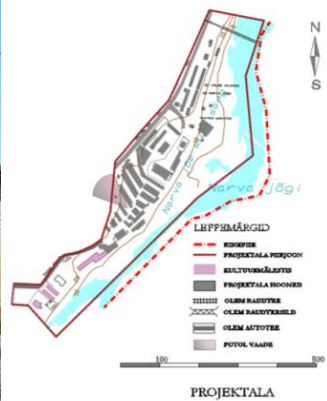
Joonis 11. Vaade garaažide alale, taamal on Narva jõgi

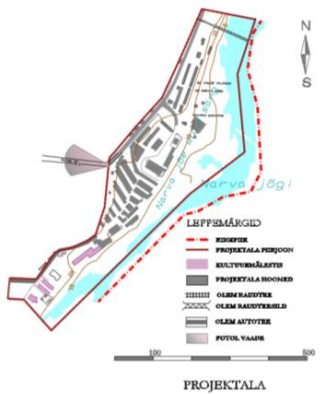
Joonis 12. Vaade põhjale garaažialale ja ärialale

Joonis 13. Vaade garaažialalt lääne suunas

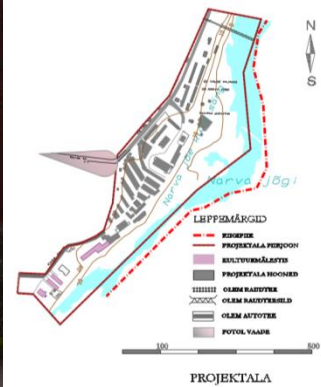

Joonis 14. Vaade garaažiala aia juurest Kalda tänavale.

Joonis 15. Vaade projekteerivale alale Joala-Gerassimovi-Kalda tänavate ristmikult.

Joonis 16. Vaade Kalda tänavale põhja suunda. Ida poolt on betonaed. Kehvas korras teed.

Joonis 17. Vaade endise keemilise puhastuse hoone juurest põhja poole.

Joonis 17. Vaade kontaktalalt põhja poolt endise keemilise puhastuse hoonele ja projekteerivale alale

10.4 Lisa 4. Noorte istumisala ja kaljuronimisala

Istumisala (Tootja Kebony, disainis VEGA Landskab, 2014)

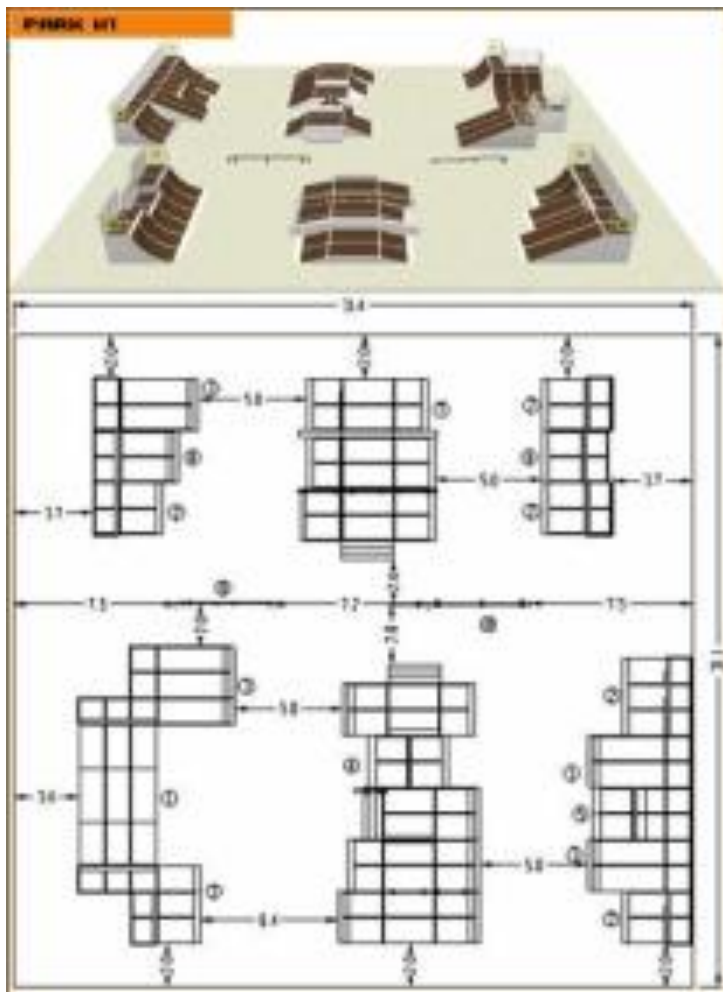
Kaljuronimisala

(<https://www.extrahyperactive.com/2010/05/free-outdoor-climbing-wall-at-uw.html>)

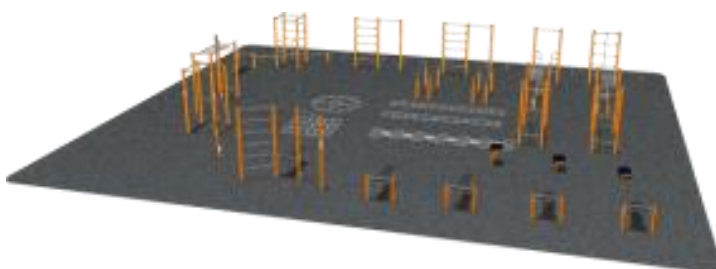

10.5 Lisa 5. Skatepark ja välisjõusaal

Standard skatepark H1 (Tootja: Atix OÜ, 2018)

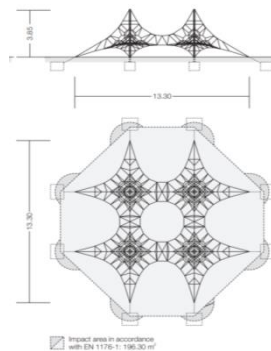
Välisjõusaal. FSP10200 seadmete komplekt (Tootja: Atix OÜ, 2018)

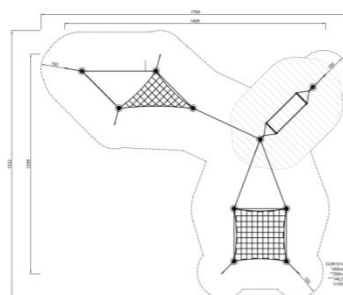
10.6 Lisa 6. Mänguväljaku vahendid

Mänguväljaku vahendite valik on koostatud ettevõtte Atix OÜ koduleheküljelt (Atix OÜ, 2018).

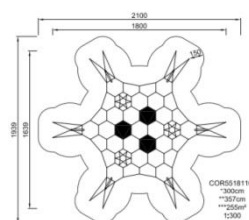
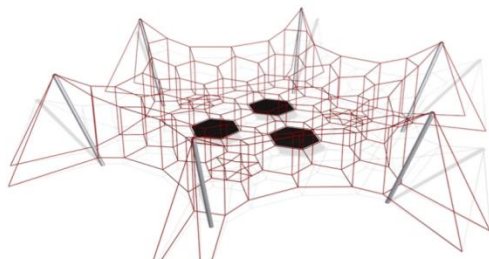
Vahend 1. COR30304 Vörktorn Mini Spacenet 4 mastiga (vanus 3+)

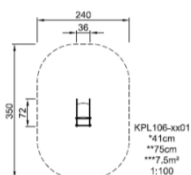
Vahend 2. COR10140 Suure lõbustusvõrgu elementide kombinatsioon puitpostidega (vanus 5+)

Vahend 3. COR551811 Tasapinnaline ronimisvõrk Super Orion Spacenet (vanus 8-15)

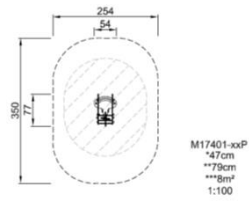

Vahend 4. PCM104 Vedrukiik Wide Dolphin Springer (vanus 2-6)

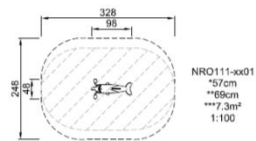

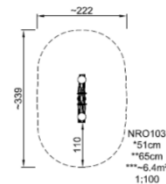
Vahend 5. M174 Vedrukiik Luik (vanus 2-6)

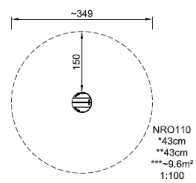
Vahend 6. NRO111 vedrukiik Dolphin (vanus 2-6)

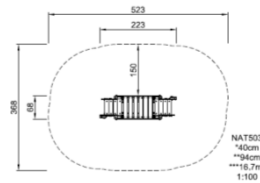
Vahend 7. NRO103 Kaalukiik (vanus 4-12)

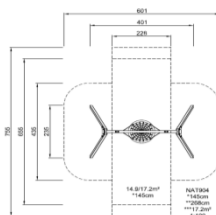
Vahend 8. NRO110 Spinner plate (vanus 3+)

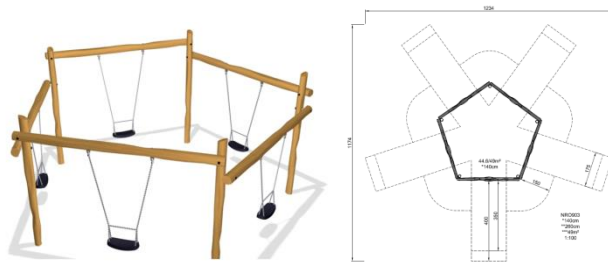
Vahend 9. NAT503 Tasakaalusild Xplorers Bridge (vanus 1-4)

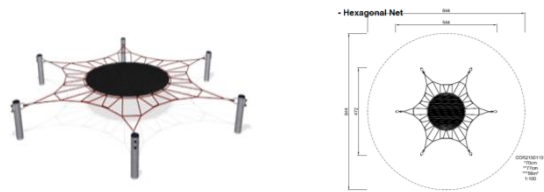
Vahend 10. KSW90040 pesakiik Ø 1,0m / väärispuit (vanus 2-14)

Vahend 11. NRO903 kiik Five Way koos istmetega (vanus 2+)

Vahend 12. COR215011 Mänguvahend Hexagonal Net (vanus 3+)

Vahend 13. NRO542 Uurimislaev töötlemata robinia puit (vanus 4-10)

Vahend 14. Mängulaev (inspiratsioonipilt St. James park in London), (vanus 3+)

10.7 Lisa 7. Väikevormid

Väikevorm 1. Fun Bank hängimispink (Tootja: Atix OÜ, 2018)

Väikevorm 2. Seljatoega pargipink ja prügikast Contour (Tootja: Atix OÜ, 2018)

Väikevorm 3. Vinci 0914 istekomplekt piknikualale (Tootja: Atix OÜ, 2018)

Väikevorm 4. Pingid puhkealale (Tootja Kebony, disainis Goose Foot & Freshwest Design, 2015)

Väikevorm 5. Kiikpink (Tootja: Atix OÜ, 2018)

Väikevorm 6. Jalgrattahoidja Spyra (Tootja: Atix OÜ, 2018)

Väikevorm 7. BG joogiveepost Transmontano (Tootja: Atix OÜ, 2018)

Väikevorm 8. Paadikujuline lillevaas (Tootja OÜ Kiilibetoon, 2018)

Väikevorm 9. Lauatenniselaud (Tootja OÜ Kiilibetoon, 2018)

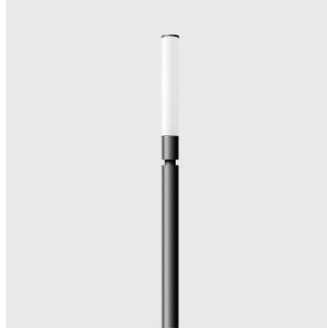
Väikevorm 10. Kogukonnaaed (<http://www.tematy.info/openphoto.php?img=/library/u/urban-community-garden>)

Lisa 8. Valgustus

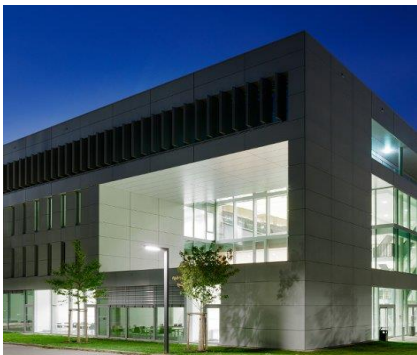
Valgusti 1: tänavavalgusti BEGA 84 991K3, värv graphite

(<https://s.bega.com/fp-022037191129101579634657/media/pim/import/scr-xow2qh/dokumente/db/84991.db.en.pdf>)

Valgusti 2: kergliiklustee valgusti BEGA 84 126 K3, värv graphite

(<https://s.bega.com/fp-0236408343879530811837/media/pim/import/scr-1o7npsj/dokumente/db/84126.db.en.pdf>)

Valgusti 3: skulptuuride valgusti BEGA 77 066 K3

(<https://s.bega.com/fp-021619826030101549661658/media/pim/import/scr-qsehri/dokumente/db/77066.db.en.pdf>)

Valgusti 4: purskkaevu valgusti BEGA 99 415

<https://s.bega.com/fp-0226939279229763393534/media/pim/import/scr-18jw836/dokumente/db/99415.db.en.pdf>

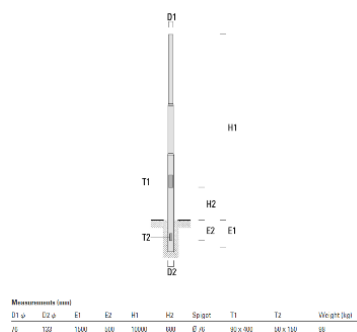

Valgusti 5: udupurskaevude süvistatud valgusti BEGA 99 115

(<https://s.bega.com/fp-0226222567519116815487/media/pim/import/scr-17d829b/dokumente/db/99115.db.en.pdf>).

Valgusti 6: noorte tegevusaladele on projekteeritud prožektorid WE-EF PFL240 LED, post AM-R Type 2, 240-1097, värv graphite

Valgusti 7: LED-ribad BEGA 24 106

(<https://s.bega.com/fp-02216643736101244353537/media/pim/import/scr-3kzfdk/dokumente/db/24106.db.en.pdf>)

Valgusti 8: süvitatud valgusti BEGA 77 162

(<https://s.bega.com/fp-0240517575309145870505/media/pim/import/scr-1v0b84a/dokumente/db/77162.db.en.pdf>)

Lisa 9. Katendid

Kate 1: pargisised teed: sillutiskivi „mõisakivi“, mõõdud (p x l x k) 210 x 140 x 70

<https://ikodor.ee/tooted/sillutiskivid/>

Kate 2: bulvarid: kõnniteeplaat, mõõdud (p x l x k) 400 x 400 x 70 (Ikodor)

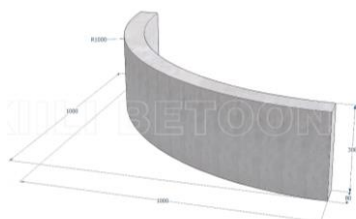

Kate 3: kõnnitee äärekivi, mõõdud (p x l x k) 500 x 60 x 180 (Ikodor)

Kate 4: paviljoni platsi äärekivi, mõõdud 80 * h 300, R 1000

<https://www.kiilibetoon.ee/products/et/18010/18.10>

11 GRAAFILINE OSA

11.1 Joonis 1: Analüüsiplaanid

11.2 Joonis 2: Asendiplaaniline lahendus M 1:1000

11.3 Joonis 3: Detailjoonis D – 1 Läbilõiked

11.4 Joonis 4: Detailjoonis D – 2 Purskkaevude elemendid

11.5 Joonis 5: Detailjoonis D – 3 Mänguelementide visualiseering

11.6 Joonis 6: Detailjoonis D – 4 Roosaariumi istutusplaan ja paviljon

11.7 Joonis 7: Valgustuse lahenduse visualiseering

SUMMARY

THE IMPORTANCE OF WATER: CONTINUATION OF THE NARVA RIVER PROMENADE

The project area discussed in this work is located in the area between the railway bridge, the Kalda street and the Narva2 border crossing point (pedestrian bridge) in Ida-Viru County, in the district city of Kreenholm. It is a valuable river-side area, on the shores of the Narva River, between two protective natural objects: the southern Narva River Canyon Landscape Reserve and the Narva River Lower Conservation Area.

The area currently being designed is 60% commercial and industrial land by use, and 40% is residential, comprising 17 cadastral units and a total area of 16.2 ha.

In the course of the work, the cultural-historical, landscape and urban development of the project area and its contact area have been analyzed and a landscape architectural vision project on the need for the establishment of a public landscaped area has been prepared instead of the existing garages. The solution links the area designed as a green corridor and the existing new Narva Promenade, actively using Pärnaorg as a recreational area and the former Kreenholm manufactory as a popular tourist destination in the future, and opens the Narva River Canyon Landscape Reserve for residents and visitors.

In my work, I focused on researching the significant historical and value nuances of the Narva River. I thought it was important to analyze the number of protected buildings around the area. It was very important to graphically display the road network, especially the network of pedestrian roads. The next step was to collect materials on the spot, mapping views, nodes, mood. In addition, I charted the comprehensive plan of the town of Narva and the detailed plans in the contact area.

The valuable location of the site and the size of the area offer a great opportunity to create a park with new features on the shore. The concept of a new green area will create a promenade open to the Narva River, as well as to the residents and tourists, open, useful and comprehensive. The park is part of a promenade that connects the new Narva promenade, the Jõeorg recreation area and the Kreenholm manufactory's factory complex, and in the future also Kulgu harbor (Narva water reservoir in the south of Narva).

The park acts as a business card for people arriving to Estonia both via the Narva border point 2 of the by foot, and by train over the railway bridge as it lies between these two points and is well observable by Russia. The Narva pedestrian crossing point is actively used by local residents to cross the border, and the established park will definitely be the route from the border to home.

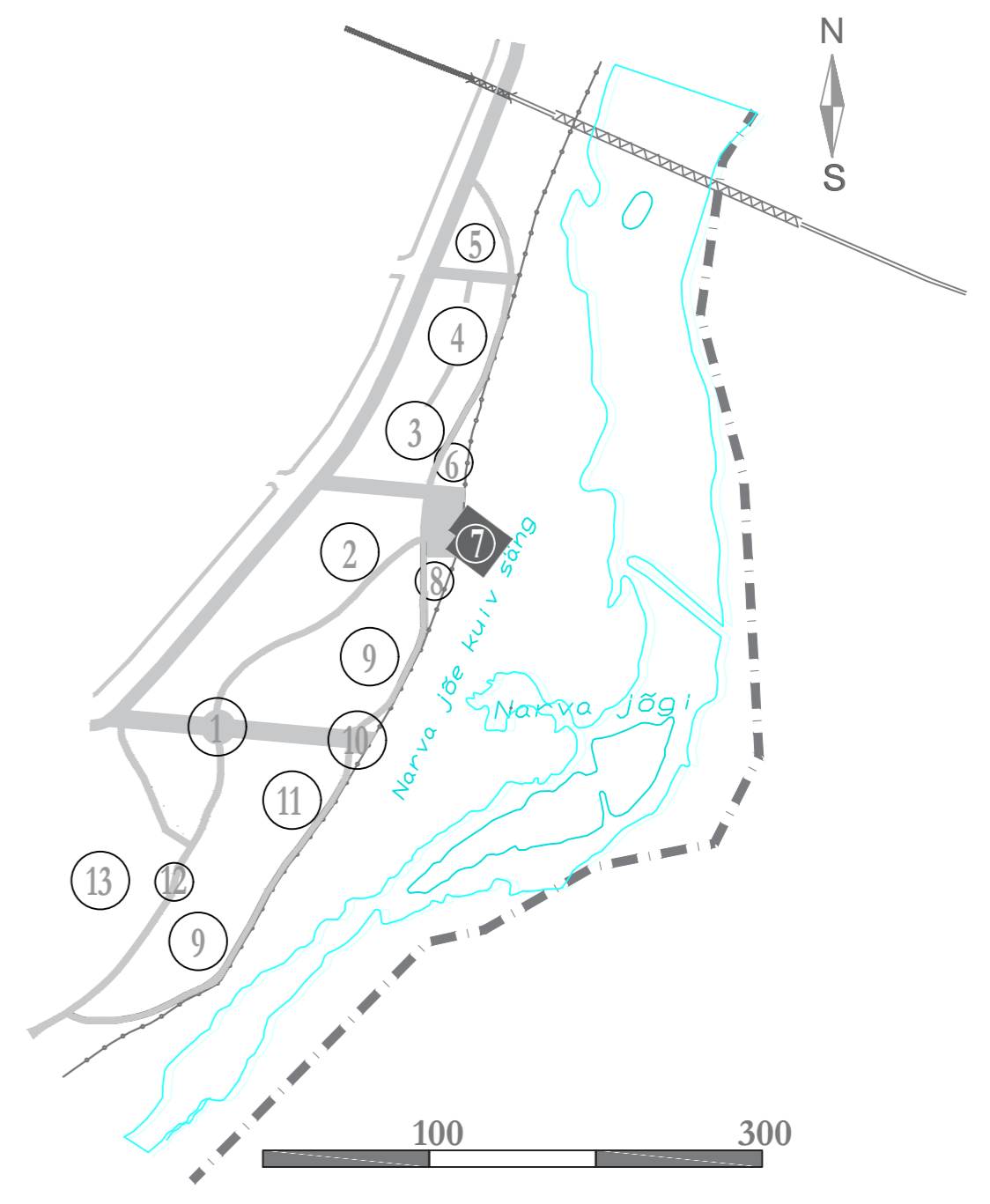
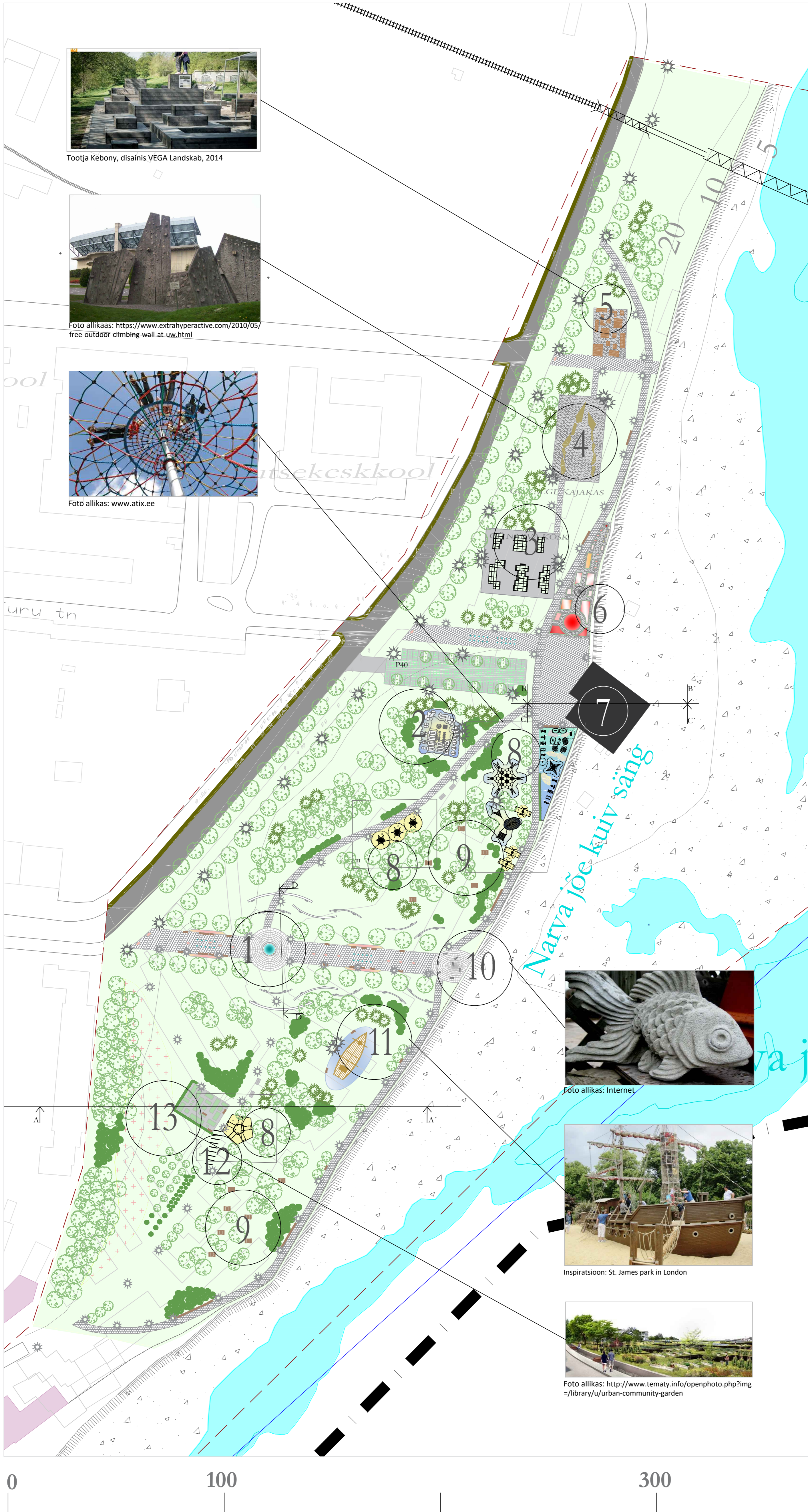
Since ancient times, the River Narva has been known as the "road from varangian to the greeks". My planned area is also a road: from the existing promenade to the Kreenholm manufactory in Kreenholm. Since the river is not navigable in full length, the promenade enriches the living environment of Narva, because the concept is to make the design area closer to natural landscaping closer to nature. The possible opening of the dam of the Narva reservoir has also been taken under consideration in connection with the restoration of the water channels of the Kreenholm island in the realization of the Kreenholm manufactory's plan. Therefore, the Narva River will become more attractive and visible in the planned area.

The new road network allows you to travel through the area comfortably and using different speeds, both by foot and bicycle or similar (no skateboard, roller skates) ways. Different open and closed park spaces, created with greenery, invite the visitor to stop there and to stay longer.

The park concept is based on values such as: healthy lifestyle, active movement, close to the natural environment.

ASENDIPLAAN

TSONEERING

EKSPLIKATSIOON

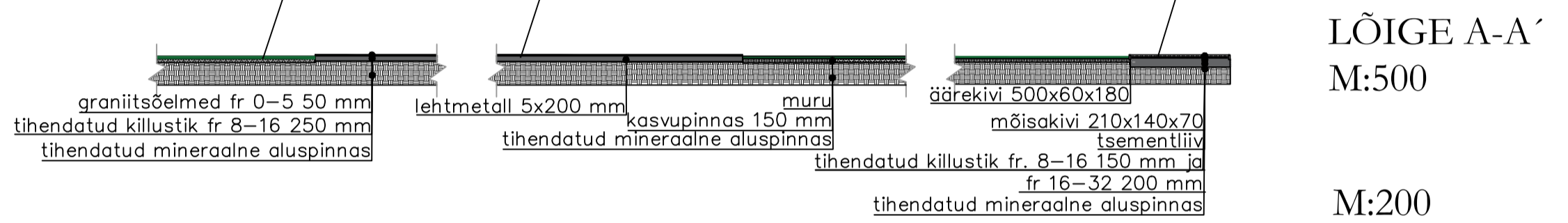
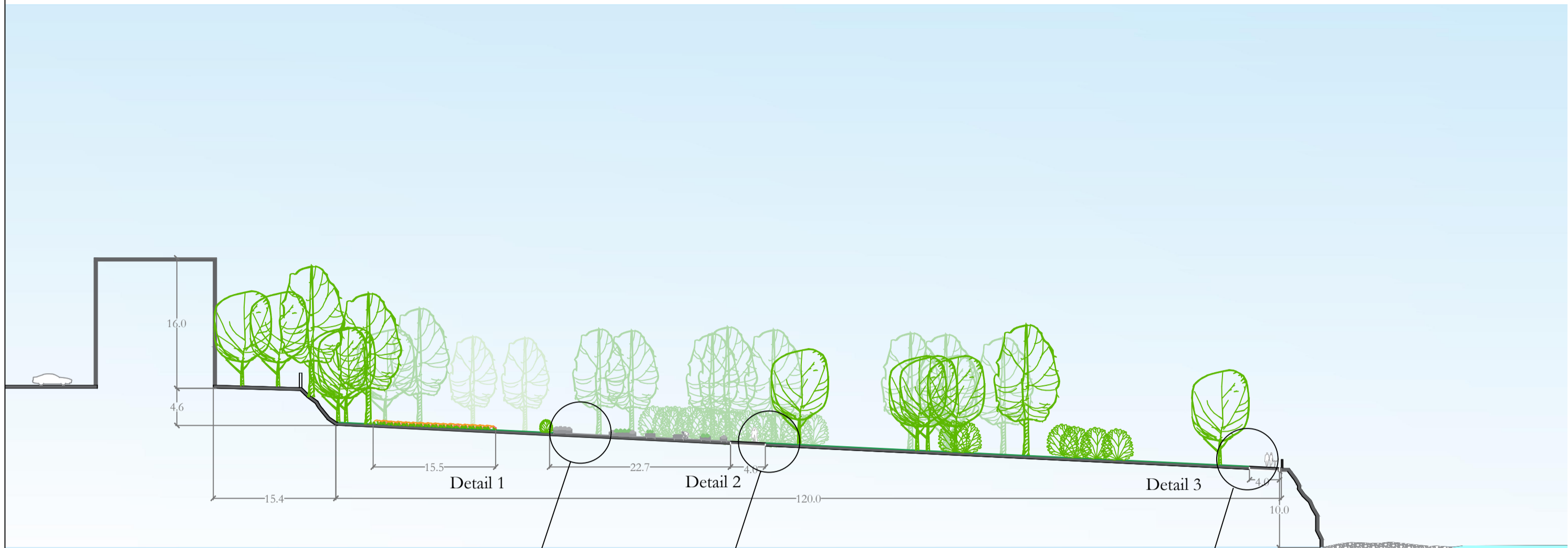
- 1 PEAVÄLJAK
- 2 VÄLJÕUSAAL
- 3 SKATEPARK
- 4 KALJURONIMISALA
- 5 ISTUMIS/MÄNGUALA
- 6 LILLEAED
- 7 KOHVIK
- 8 LASTEMÄNGUALA
- 9 PUHKEALA/PIKNIKUALA
- 10 KALASKULTUURID
- 11 LAEV
- 12 VARIKÄIK
- 13 KOGUKONNA/VILJAPUUAED

LEPPEMÄRGID

- RIIGIPIIR
- PROJEKTALA PIIRJOON
- KONTAKTALA PIIRJOON
- KULTUURIMÄLESTIS
- OL. OL. RAUDTEE
- OL. OL. RAUDTEESILD
- PIIRPUNKTI SILD
- OLEM AUTOTEE
- JÕE KUIVSÄNG
- NARVA JÕGI
- PIIRDEAED
- KERGLIHKUSTEE
- PUNANE BETOON/BETOONKIVI
- KÖNNITEE BETOONPLAAT
- KÖNNITEE BETOONKIVI
- KUMMIKATE
- ASFALT
- GRANIITSÕELMED
- MURUKIVI
- HOONE
- PURSKAEV/UDUPURSKAEV
- LEHTPUU/OKASPUU/PÕÕSAS
- PINK/PIKNIKULAUD/LILLEVAAS
- PEAVÄLJAKU PÜSIKUD
- LILLENIT
- MURU
- PARGI-/TÄNAVAVALGUSTI/PROŽEKTOR

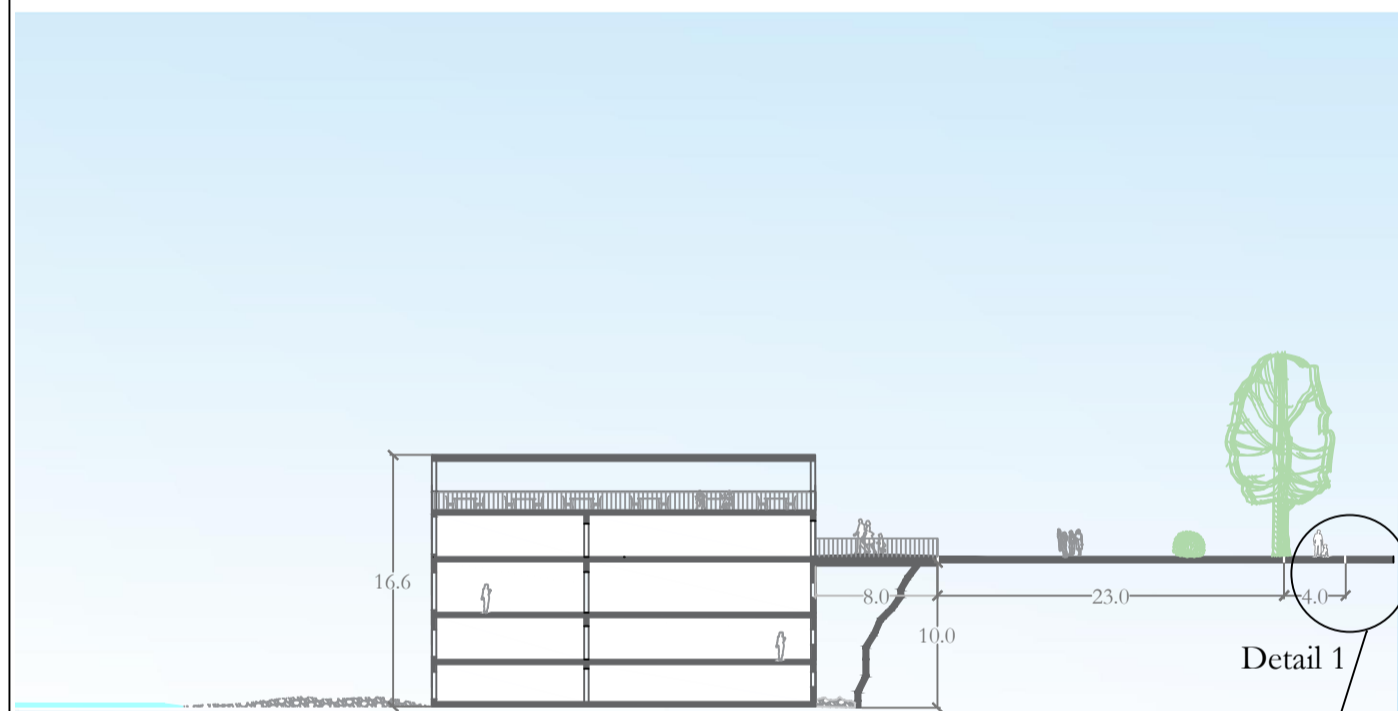
TTU INSENERI TEADUSKOND MAASTIKUARHITEKTUUR		Bakalaureuse töö	Leht / Lehti: 2/7
Koostaja: Tatjana Noorhani	aprill 2019	Asendiplaan	Mõõtkava: M 1:1000
Juhendaja: Ülle Grišakov, Kristi Grišakov			Joonis nr.: 2
Maastikuarhitektuur		Vee tähtsus: Narva jõepromenaadi jätk	Formaat: A1

LÕIKED

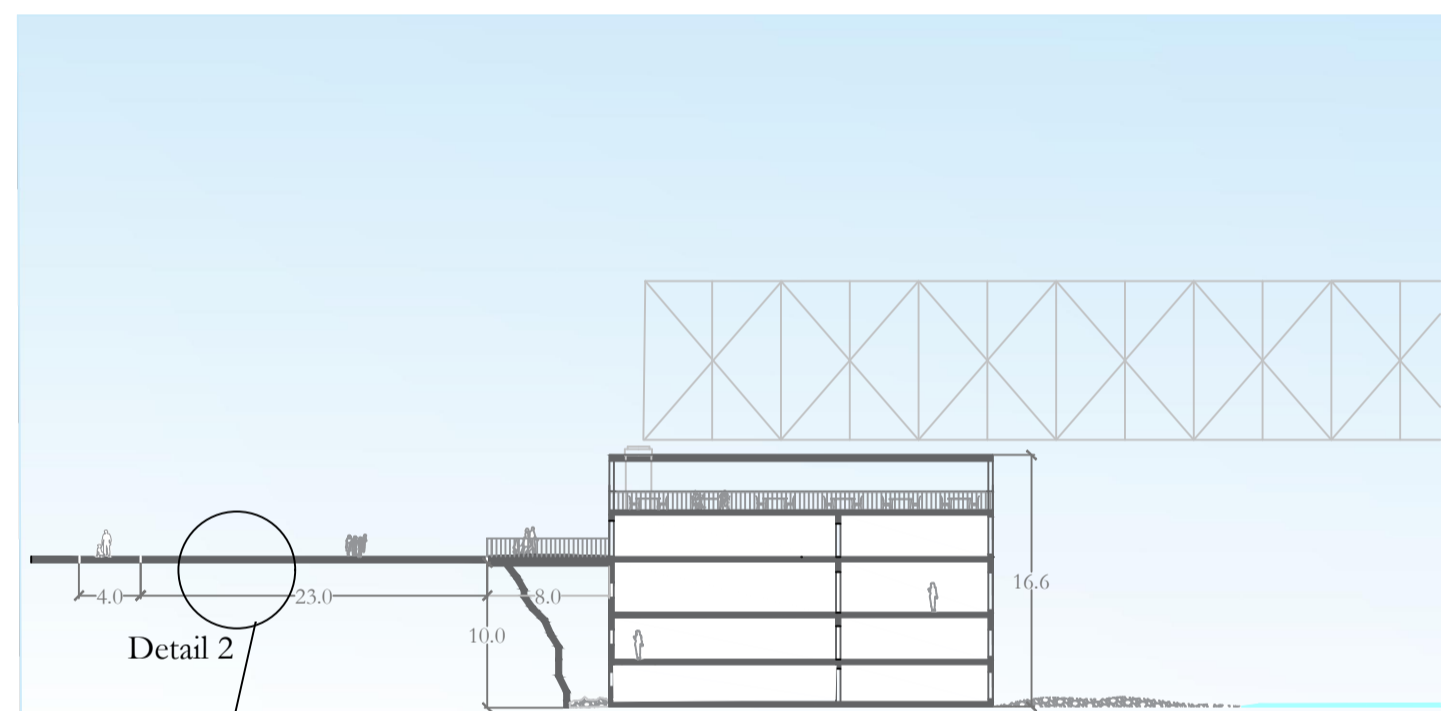

LÕIGE A-A'
M:500

M:200

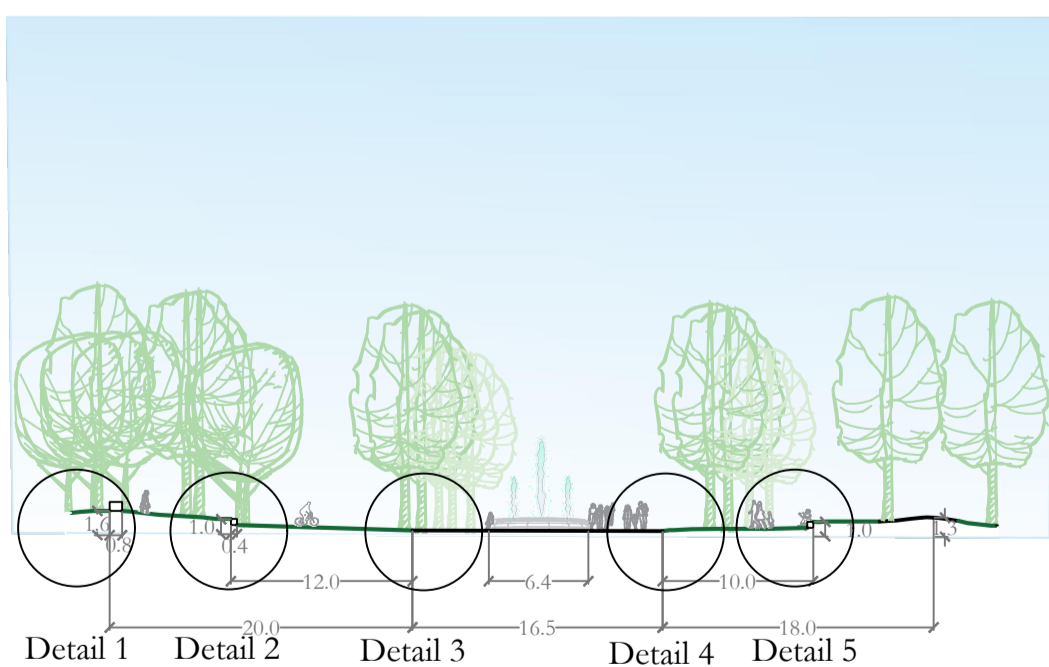
LÕIGE B-B'
M:500

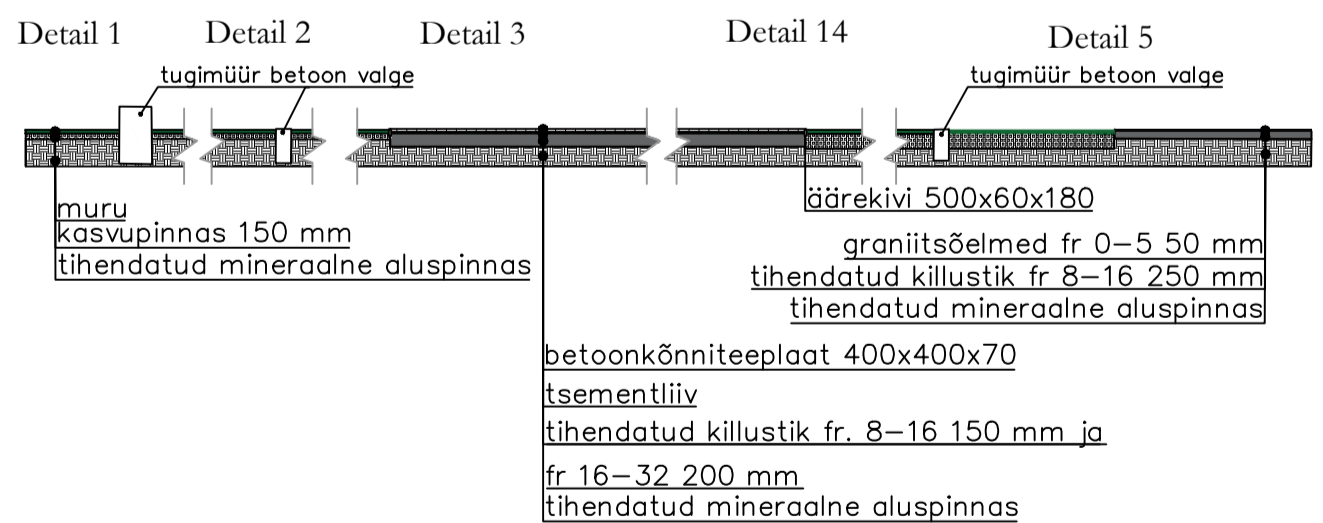
LÕIGE C-C'
M:500

M:200

LÕIGE D-D'
M:500

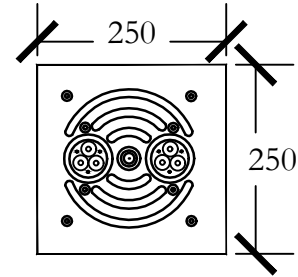
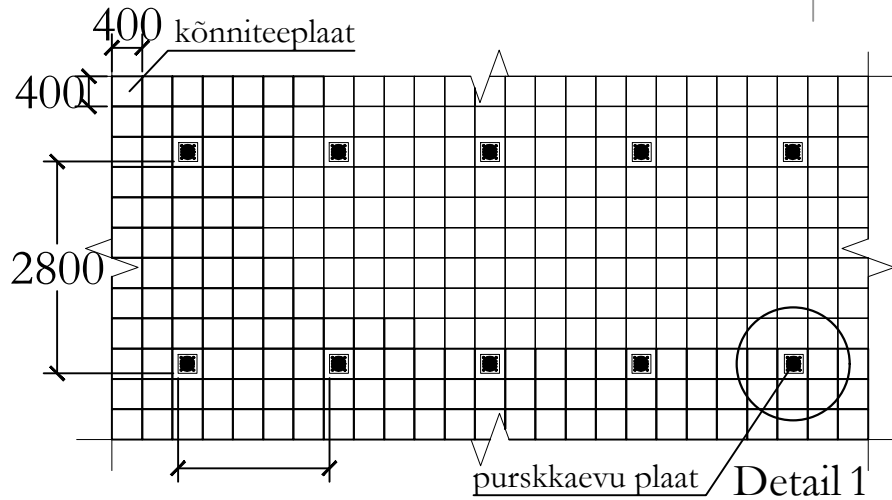
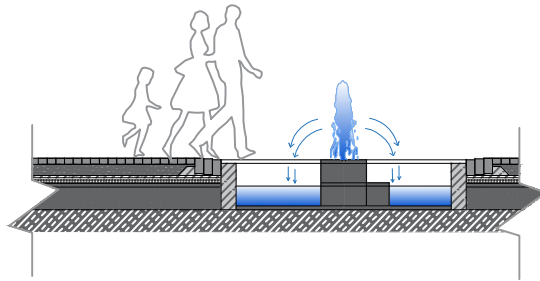

M:200

 INSENERITEADUSKOND MAASTIKUARHITEKTUUR		Bakalaureuse töö	Leht / Lehti: 3/7
Koostaja: Tatjana Noorhani	aprill 2019	Läbilõiked	Mõõtkaava: M 1:500
Juhendaja: Ülle Grišakov, Kristi Grišakov			Joonis nr: 3 D-1
Maastikuarhitektuur		Vee tähtsus: Narva jõepromenaadi jätk	Formaat: A2

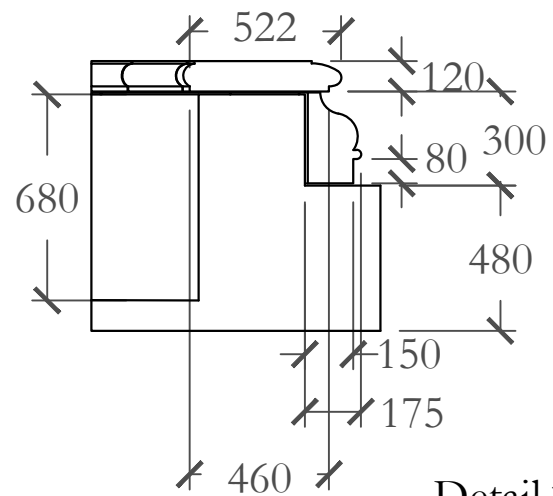
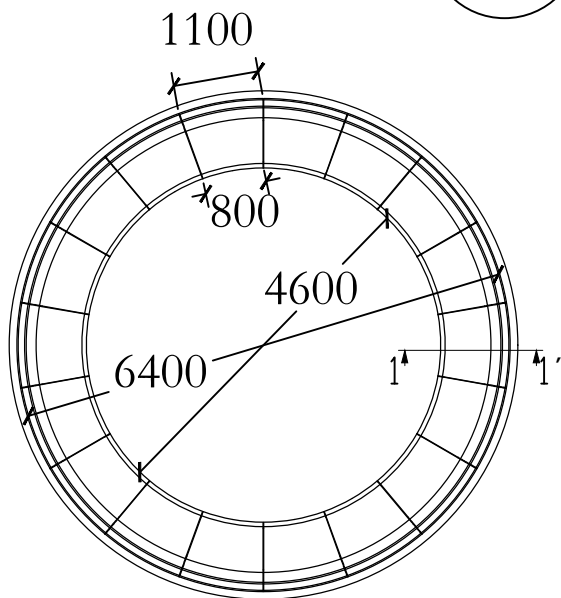
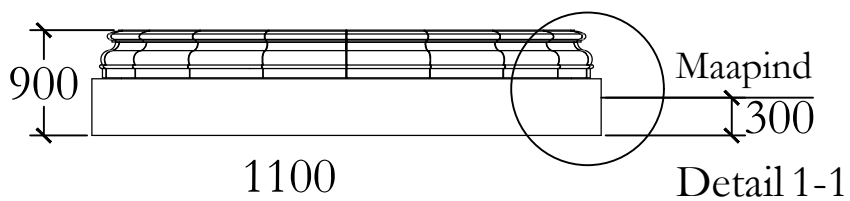
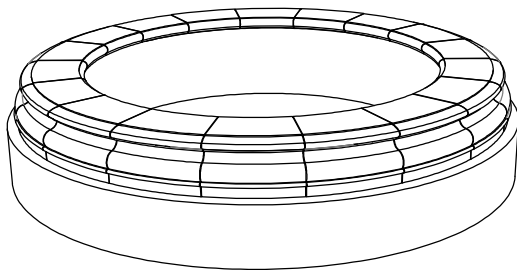
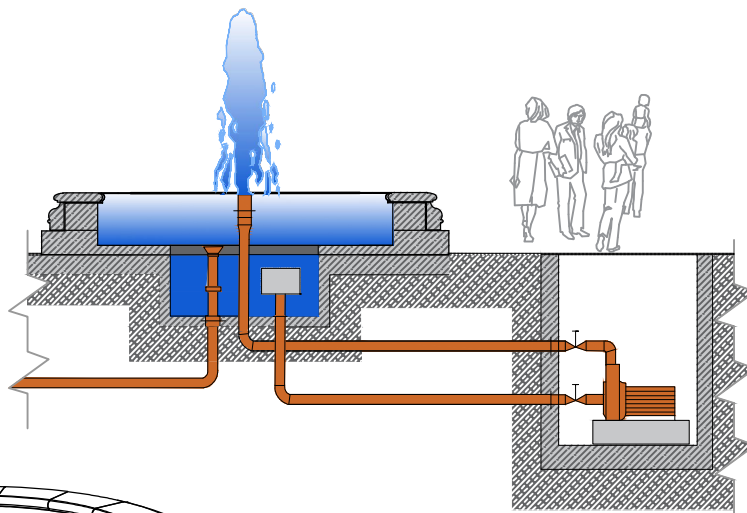
PURSKKAEVUDE SKEEM

UDUPURSKKAEV

Detail 1
M 1:10

PEAVÄLJAKU PURSKKAEV

Detail 1-1'
M 1:25

Märkused:

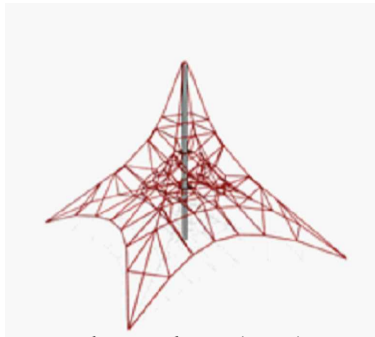
1. Purskkaev on valmistatud hüdrofoobsest betoonist;
2. Pealmised plaadid on poleeritud graniidist, värv hall Stone Grey);
3. Vertikaalsed välisseinad on graniidist, 550x480, värv hall (Stone Grey)

 INSENERITEADUSKOND MAASTIKUARHITEKTUUR		Bakalaureuse töö	Leht / Lehti: 4/7
Koostaja: Tatjana Noorhani	aprill 2019	Purskkaevude elemendid	Möötkava: M 1:100
Juhendaja: Ülle Grišakov, Kristi Grišakov			Joonis nr: 4 D-2
Maastikuarhitektuur		Vee tähtsus: Narva jõepromenaadi jätk	Formaat: A3

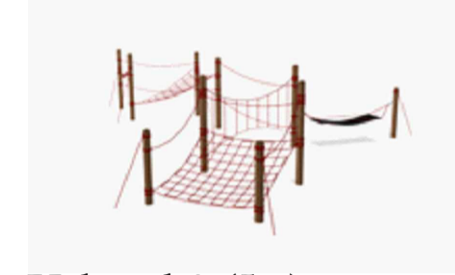

MÄNGUVÄLJAKU VAHENDID

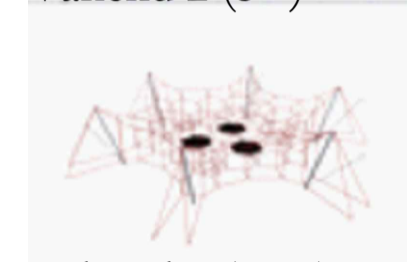
Detail I

Vahend 1 (3+)

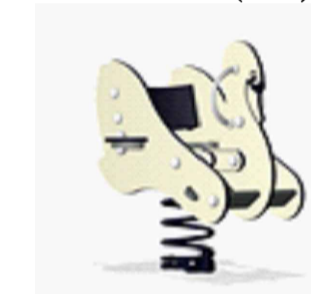
Vahend 2 (5+)

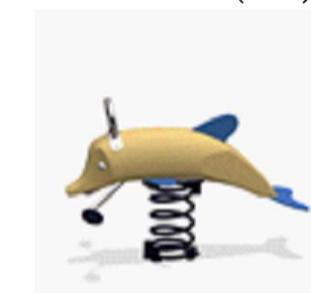
Vahend 3 (8-15)

Vahend 4 (2-6)

Vahend 5 (2-6)

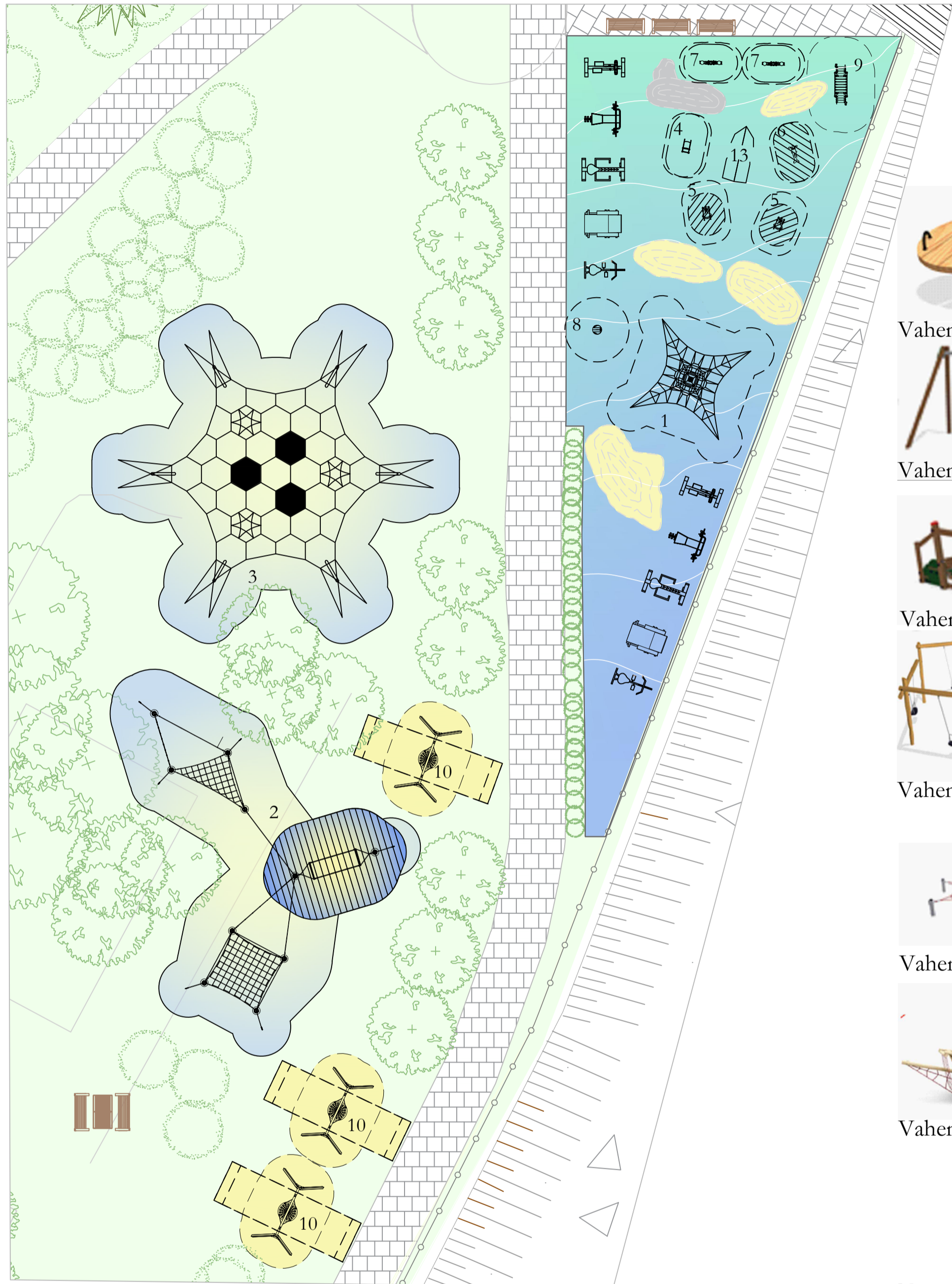

Vahend 6 (2-6)

Vahend 7 (4-12)

Fotode allikas: <https://www.atix.ee/>

Vahend 8 (3+)

Vahend 9 (2-14)

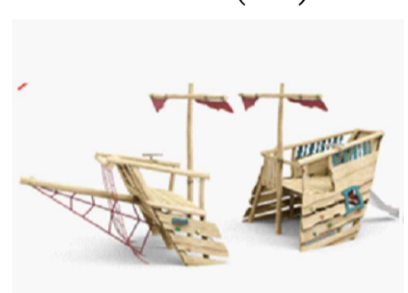
Vahend 10 (1-4)

Vahend 11 (2+)

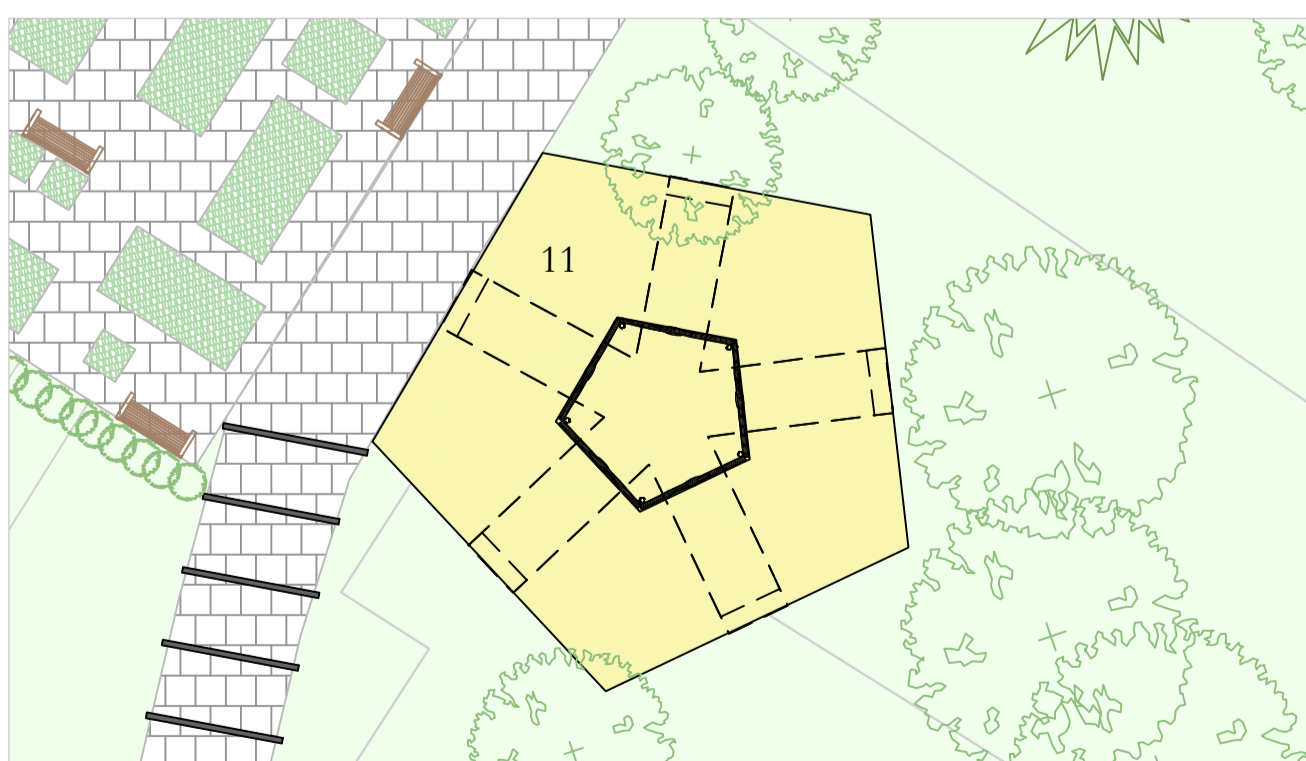

Vahend 12 (3+)

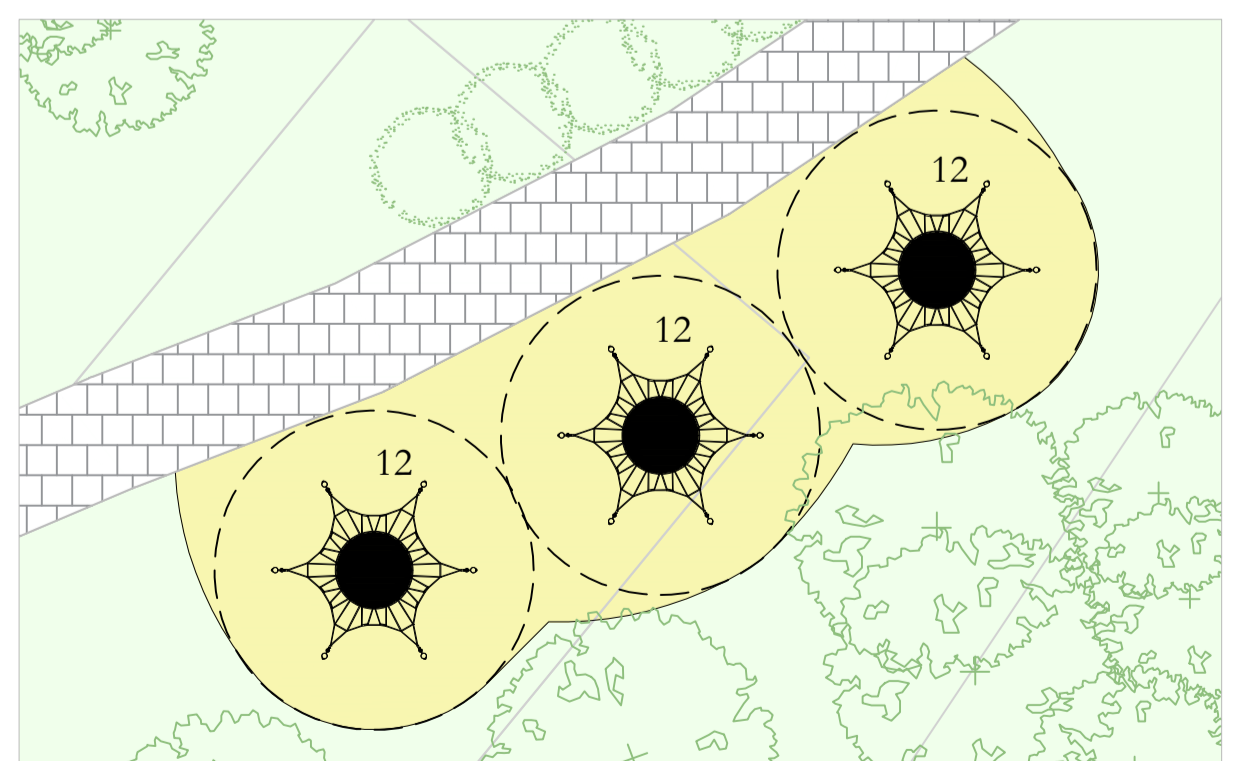

Vahend 13 (4-10)

Detail II

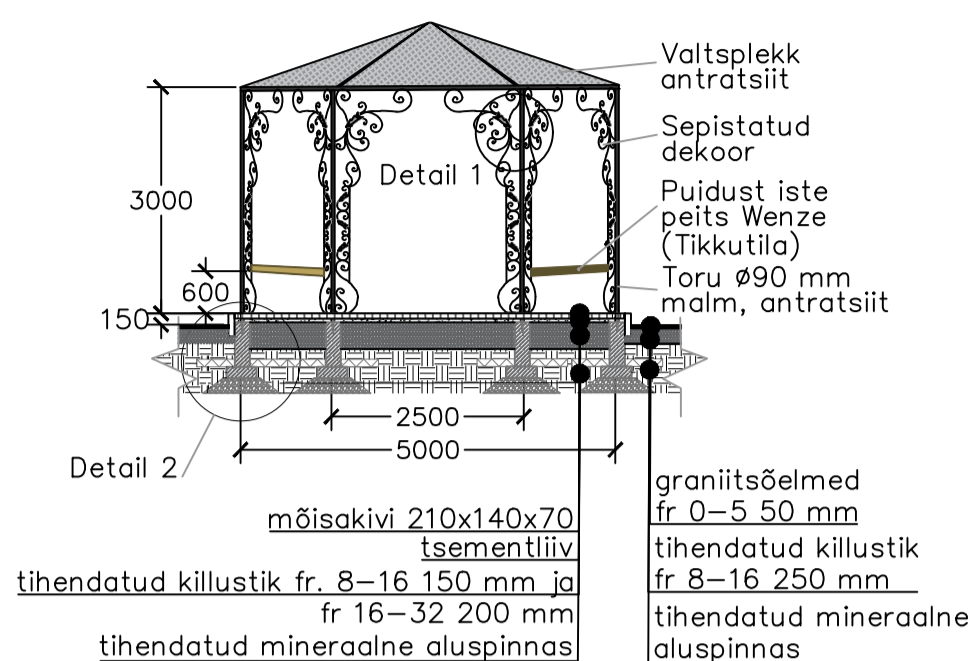

Detail III

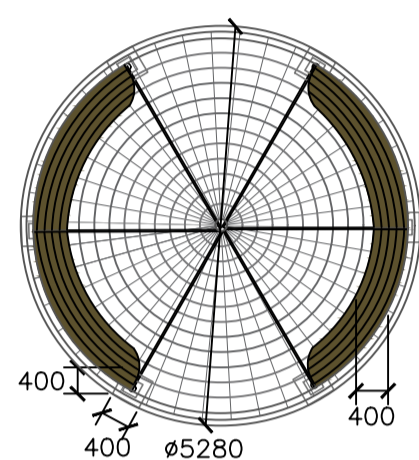
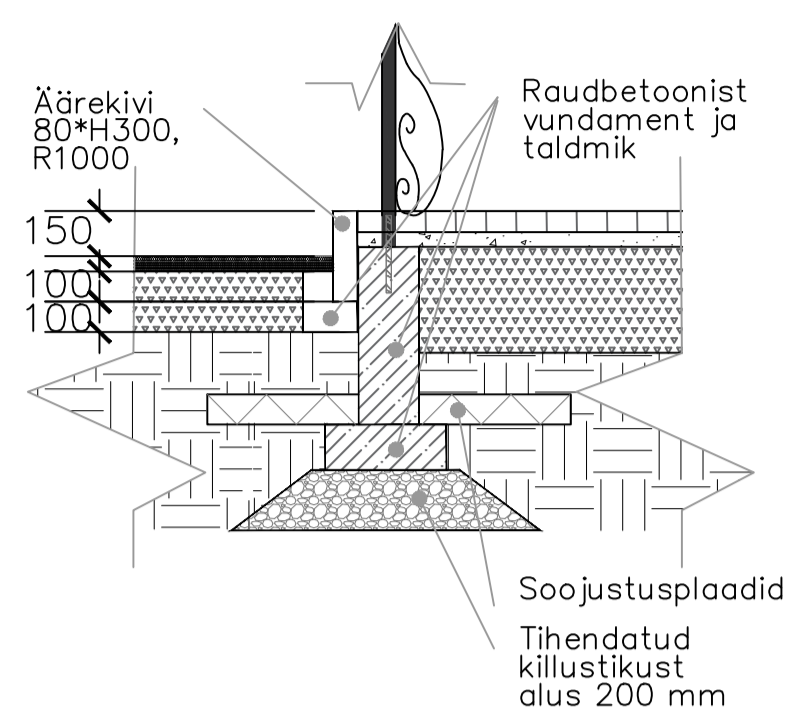
 INSENERITEADUSKOND MAASTIKUARHITEKTUUR		Bakalaureuse töö	Leht / Lehti: 5/7
Koostaja: Tatjana Noorhani	apriil 2019	Mängelementide visualiseering	Mõõtkaava: M 1:200
Juhendaja: Ülle Grišakov, Kristi Grišakov			Joonis nr: 5 D-3
Maastikuarhitektuur		Vee tähtsus: Narva jõepromenaadi jätk	Formaat: A2

ROOSIAIA ISTUTUSSKEEM JA PAVILJON

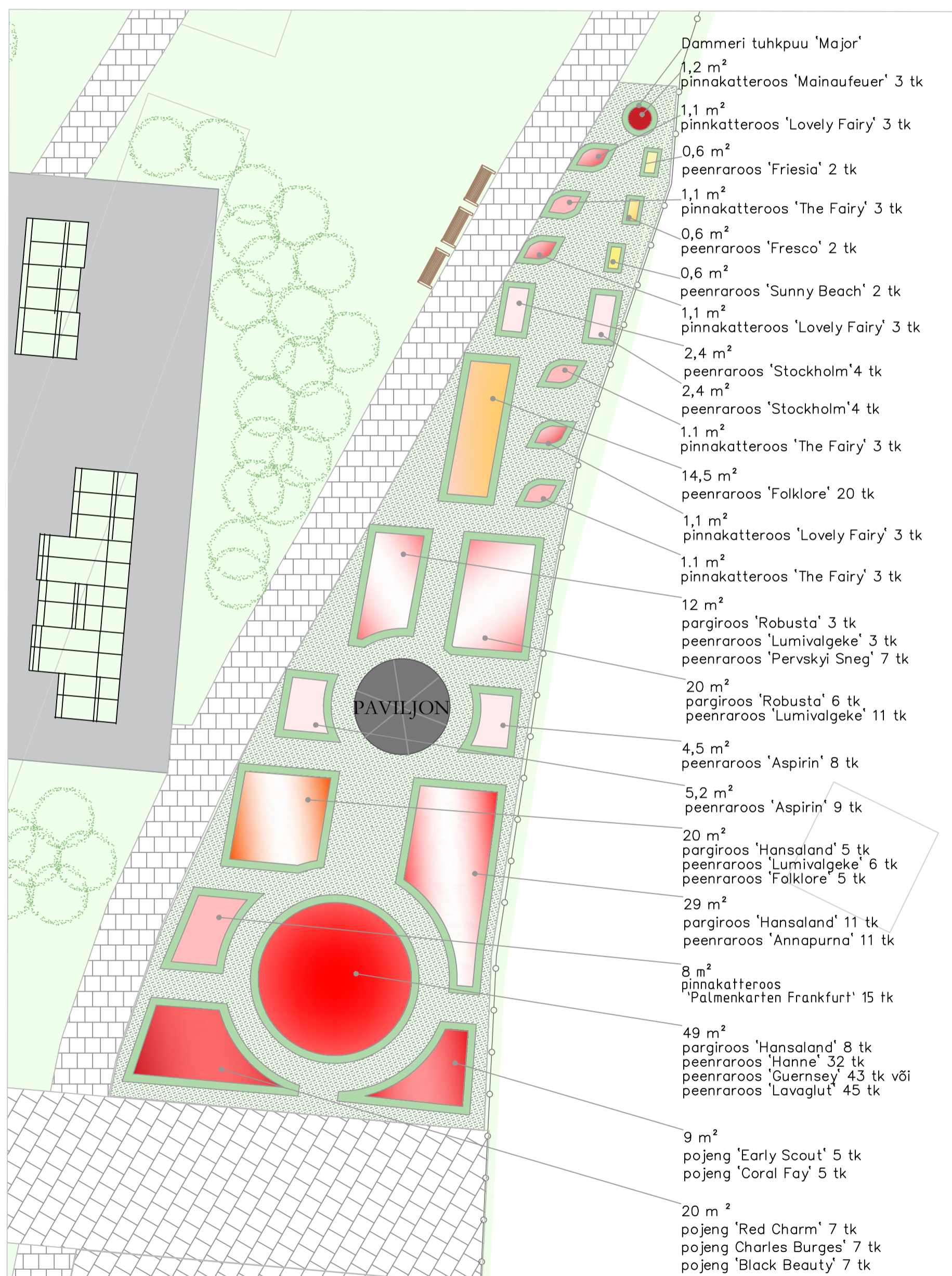
Detail 1
M:10

Detail 2
M:25

PAVILJON
M:100

TAIMEMATERJALI TABEL		
NR	NIMETUS	ISTIKUTE ARV
Pinnakatteroos		
1	Mainaufeuer	3
2	Lovely Fairy	9
3	Palmenkarten Frankfurt	15
4	The Fairy	9
Pargiroos		
5	Hansaland	24
6	Robusta	9
Peenraroos		
7	Annapurna	11
8	Aspirin	17
9	Folklore	25
10	Fresco	2
11	Friesia	2
12	Guernsey	43
13	Hanne	32
14	Lavaglut	45
15	Lumivalgeke	20
16	Pervskiy Sneg	7
17	Stockholm	8
18	Sunny Beach	2
Pojeng		
19	Early Scout	5
20	Black Beauty	7
21	Charles Burges	7
22	Coral Fay	5
23	Red Charm	7

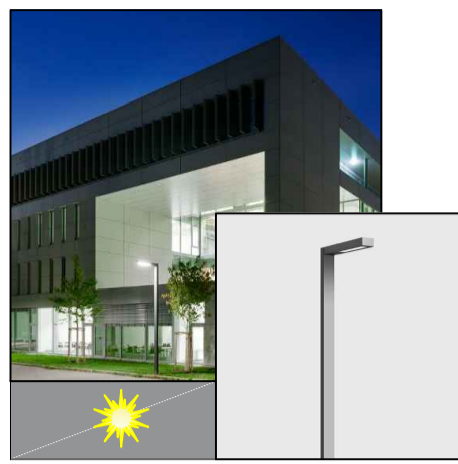
Fotode allikas: <http://www.juhanipuukool.ee>

 INSENERITEADUSKOND MAASTIKUARHITEKTUUR		Bakalaureuse töö	Leht / Lehti: 6/7
Koostaja: Tatjana Noorhani	aprill 2019	Rosaariumi istutusplaan ja paviljon	Mõõtkaava: M 1:200
Juhendaja: Ülle Grišakov, Kristi Grišakov			Joonis nr: 6 D-4
Maastikuarhitektuur		Vee tähtsus: Narva jõepromenaadi jätk	Formaat: A2

VALGUSTUSE PLAAN

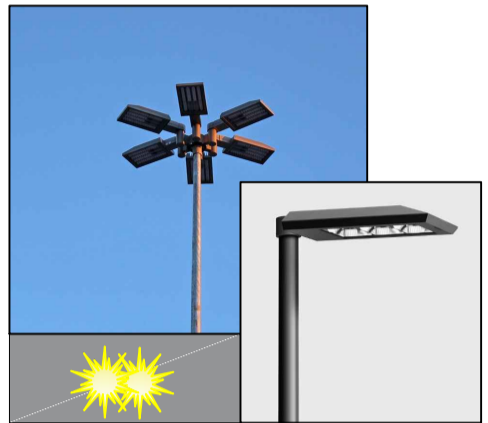
Pargi sisemine valgusti

Kergliiklustee valgusti

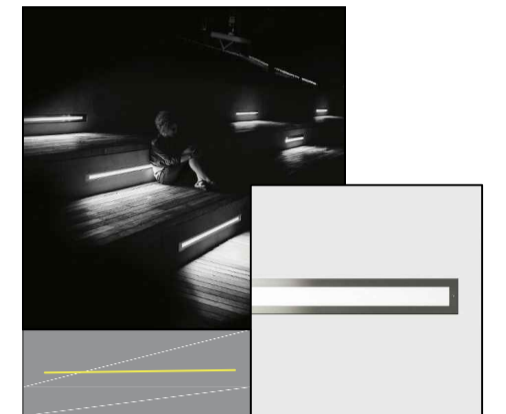
Skulptuuride valgusti

Prožektor

Udupuskskaevu valgusti

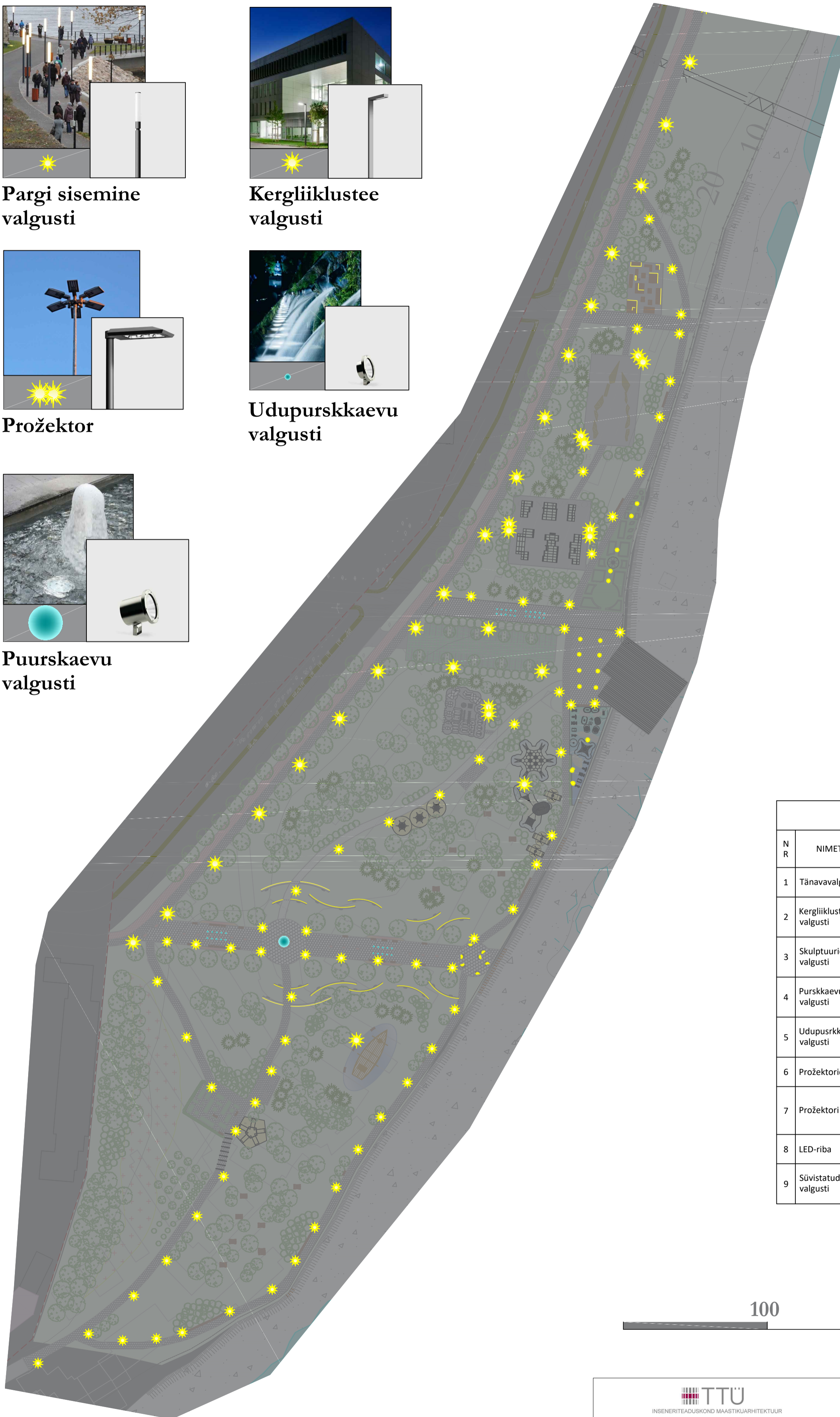
LED-riba

Puurskaevu valgusti

Süvistatud valgusti

VALGUSTITE TABEL					
N R	NIMETUS	TOOTJA	KOOD	VÄRV	KOGUS
1	Tänavavalgusti	BEGA	84 991K3	graphite	68
2	Kergliiklustee valgusti	BEGA	84 126 K3	graphite	29
3	Skulptuuride valgusti	BEGA	77 066 K3		10
4	Purskskaevu valgusti	BEGA	99 415		8
5	Udupuskskaevu valgusti	BEGA	99 115		40
6	Prožektorid	WE-EF	PFL240	graphite	7
7	Prožektorid post	WE-EF	AM-R Type 2, 240-1097	graphite	7
8	LED-riba	BEGA	24 106		18
9	Süvistatud valgusti	BEGA	77 162		16

100

300

 INSENERITEADUSKOND MAASTIKUARHITEKTUUR		Bakalaureuse töö	Leht / Lehti: 7/7
Koostaja: Tatjana Noorhani	aprill 2019	Valgustuse lahenduse visualiseering	Möötkava:
Juhendaja: Ülle Grišakov, Kristi Grišakov			Joonis nr: 7
Maastikuarhitektuur		Vee tähtsus: Narva jõepromenaad jätk	Formaat: A2